

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: dvouleté navazující magisterské studium 6208 Ekonomika
a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Dopad světové ekonomické krize na cestovní ruch v rámci ČR

**The impact of the global economic crisis on tourism
in The Czech Republic**

DP_EF_KEK_2010 42

TEREZA STRÁŽNICKÁ

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D.

Konzultant: Ing. Jiří Berger, MBA, CK FRACTAL s.r.o

Počet stran: 80

7. května 2010

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon
č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských
práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma
povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne
požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě
konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 07. 05. 2010

ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA

Světová hospodářská krize je již několik let středem pozornosti celého světa a má obrovský dopad na ekonomiky většiny vyspělých zemí. Jelikož toto téma je velmi aktuální a atraktivní pro jakoukoliv vědeckou či odbornou práci, zvolila jsem si je pro psaní mé diplomové práce a propojila s cestovním ruchem. Záměrem této práce je zhodnocení dopadů světové ekonomické krize na cestovní ruch jak v České republice, tak ve světě. Nedílnou součástí cestovního ruchu jsou také cestovní kanceláře, které cestování turistům zprostředkovávají a jichž se jakákoliv krize také silně dotýká. Jde nejenom o krize ekonomické, politické, ale také o vlivy, které zasahují do života každého člověka. Mezi ně patří přírodní vlivy (např. nedávný výbuch sopky na Islandu, hurikány, tornáda a povodně), válečné konflikty (válka v Perském zálivu, na území bývalé Jugoslávie, Iráku, a další), pandemie (SARS, ptačí chřipka, prasečí chřipka) a také teroristické útoky (New York a Washington, Bali, Moskva, Madrid, atd.). Cestovní ruch, jako fenomén provázaný s hospodářstvím všech států, bude vždy čelit různým hrozbám, a proto je třeba brát veškeré podněty zcela vážně.

světová hospodářská krize

cestovní ruch v České republice

mezinárodní cestovní ruch

letecká doprava

dopad krize na CK FRACTAL

další vlivy na krizi v cestovním ruchu

ANNOTATION AND KEY WORDS

The global economic crisis is for several years the focus of the entire world and has a huge impact on the economies of most developed countries. As this topic is very timely and attractive to any scientific or professional work, I chose it for writing my thesis and connected with tourism. The aim of this study is to evaluate the impact of the global economic crisis on tourism in the Czech Republic and as well as in the world. An integral part of tourism are also travel agencies mediating travelling for tourists. They are also strongly affected with the crisis. Not only economic and political crisis but also other factors influence lives of every person – natural factors (e.g. the recent volcanic eruption in Iceland, hurricanes, tornades and floods), wars (the Gulf War, the territory of former Yugoslavia, Iraq, and others), pandemic (SARS, avian flu, swine flu) and terrorist attacks (New York and Washington, Bali, Moscow, Madrid, etc.). Tourism as a phenomenon linked to the economies of all countries will always face various threats and therefore it is necessary to take all suggestions seriously.

global economic crisis

tourism in The Czech Republic

international tourism

air transport

impact of crisis on travel agency FRACTAL

other effects of the crisis in tourism

OBSAH

	Úvod	13
1	Cestovní ruch	14
1.1	Vývoj cestovních kanceláří a agentur	18
1.2	Letecká doprava	20
1.2.1	Historie letecké dopravy	21
1.3	Vývoj trendů v oblasti cestovního ruchu	22
2	Světová ekonomická krize	25
2.1	Americká hypoteční krize	25
2.2	Velká hospodářská krize	26
3	Vývoj cestovního ruchu v ČR po roce 1989	29
3.1	Příjezdový cestovní ruch	30
3.2	Domácí a výjezdový cestovní ruch	34
3.3	Přínosy cestovního ruchu pro národní hospodářství	40
4	Vývoj mezinárodního cestovního ruchu	45
4.1	Mezinárodní organizace cestovního ruchu	52
4.2	Protikrizová opatření v cestovním ruchu	54
5	Společnost FRACTAL s.r.o.	57
5.1	IATA	59
5.2	Zákaznická struktura	59
5.3	Pozice na trhu	60

5.4	Prodejnost služeb	61
5.4.1	BSP	63
5.5	Dopad krize na CK FRACTAL	63
5.6	Dopad krize na CK v ČR	64
5.7	Vývoj letecké přepravy v průběhu krize	65
5.8	Dopad krize na České Aerolinie	66
6	Další vlivy na krizi v cestovním ruchu	69
6.1	Přírodní vlivy	69
6.2	Pandemie	70
6.3	Teroristické útoky	72
6.4	Válečné konflikty	75
7	Závěr	77

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

AEA	Association of European Airlines Asociace evropských aerolinek
B747	Boeing 747
BRD	Bank for Research and Development Banka pro obnovu a rozvoj
BSP	Billing and Settlement Plan Proces zúčtování a plateb
ČSA	České Aerolinie
FITEC	Fédération Internationale du Thermalisme et Climatisme Mezinárodní federace pro termální a klimatickou léčbu
GDS	Global Distribution System Počítačový rezervační systém
HPAI	Highly Pathogenic Avian Influenza Vysoce patogenní ptačí chřipka
IATA	International Air Transport Association Mezinárodní sdružení leteckých dopravců
ICAO	International Civil Aviation Organization Mezinárodní organizace pro civilní letectví
IFOR	International Force
IHA	International Hotel Association Mezinárodní sdružení hotelů
IT	Information technologie Informační technologie
LOT	Polskje Liňije Lotniče Polské Aerolinie
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome Těžký akutní respirační syndrom
SFOR	Stabilisation Force Stabilizační síla
s.r.o.	společnost s ručením omezeným

UFTAA	Universal Federation of Travel Agents Associations Světová federace národních asociací cestovních kancelář
UNWTO	United Nations World Tourism Organization Světová organizace cestovního ruchu
WATA	World Association of Travel Agencies Světová asociace cestovních kancelář
WFTGA	The World Federation of Tourist Guide Associations Světová federace asociací průvodců cestovního ruchu

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Počet zaměstnaných osob v ČR podle odvětví v roce 2006
Tabulka č. 2	Pokles indexu průmyslové výroby v letech 1929-1934
Tabulka č. 3	Procento nezaměstnaných v letech 1929-1934
Tabulka č. 4	Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR v letech 1993-1998
Tabulka č. 5	Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR v letech 1999-2005
Tabulka č. 6	Spotřeba příjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007
Tabulka č. 7	Top 10 zemí v pořadí návštěvnosti ČR ve I. a II. čtvrtletí 2009
Tabulka č. 8	Spotřeba domácího cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007
Tabulka č. 9	Výjezdy občanů ČR do zahraničí v letech 1993-1998
Tabulka č. 10	Nejnavštěvovanější státy českými turisty
Tabulka č. 11	Výjezdový cestovní ruch českých rezidentů za rok 2003-2008
Tabulka č. 12	Delší cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.
Tabulka č. 13	Kratší volnočasové cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.
Tabulka č. 14	Služební cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.
Tabulka č. 15	Spotřeba výjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007
Tabulka č. 16	Vývoj devizových příjmů a výdajů z cestovního ruchu v ČR v mil USD
Tabulka č. 17	Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v mil. USD
Tabulka č. 18	Satelitní účet cestovního ruchu v ČR
Tabulka č. 19	Devizové příjmy a výdaje z cestovního ruchu za 1. - 3. čtvrtletí 2009

- Tabulka č. 20 Cestovní ruch členských států EU s ostatními zeměmi světa v roce 2006 (v mil. EUR)
- Tabulka č. 21 Negativní vliv chorob a živelných pohrom na mezinárodní cestovní ruch
- Tabulka č. 22 Top 10 zemí v příjezdech v mezinárodním CR podle UNWTO
- Tabulka č. 23 Top 21 nejvíce navštívených měst v mezinárodním CR v roce 2007
- Tabulka č. 24 Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v roce 2006-2007
- Tabulka č. 25 Top 10 zemí v příjmech z mezinárodního CR podle UNWTO
- Tabulka č. 26 Top 10 zemí ve výdajích na mezinárodním CR podle UNWTO
- Tabulka č. 27 Způsob dopravy na dovolenou 2007 (v %)
- Tabulka č. 28 Tržby CK za rok 2008-2009
- Tabulka č. 29 Prodeje dle leteckých společností 2009
- Tabulka č. 30 Počet segmentů v letech 2006-2009
- Tabulka č. 31 Obrat společnosti v letech 2003-2009
- Tabulka č. 32 Pořadí nejvýznamnějších CK dle bonity
- Tabulka č. 33 Mezinárodní příjezdy turistů podle zemí v roce 2000 a 2001
- Tabulka č. 34 Teroristické útoky a jejich vliv na mezinárodní cestovní ruch

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek č. 1 Cestovní kanceláře – podle krajů, počet k 30. 9. 2009
- Obrázek č. 2 Hosté v HUZ v letech 1993-2008, v mil. osob
- Obrázek č. 3 Devizové příjmy a výdaje mezinárodního CR, 1993-2008, v mld. CZK
- Obrázek č. 4 Příjezdy v mezinárodním cestovním ruchu v roce 2008
- Obrázek č. 5 Meziroční změna počtu cestujících pravidelné přepravy za období leden až březen 2009 (oproti roku 2008)

ÚVOD

Světová hospodářská krize, jejíž vyústění je spjato s hypoteční krizí ve Spojených státech amerických, má obrovský vliv na řadu ekonomik světa. Jedním z ekonomických odvětví, které značnou částí přispívá do platební bilance zemí, je i cestovní ruch. Je to fenomén, který se stále rozrůstá, a proto je i velmi snadným terčem veškerých negativních příčin, k nim patří nejen současná ekonomická krize, ale také přírodní vlivy, pandemie, teroristické útoky, válečné konflikty a mnohé další. Pro značnou část obyvatelstva, které chce poznávat různé kouty planety, jsou zprostředkovatelem cestování cestovní kanceláře. Tyto instituce poskytují veškeré služby spojené s cestováním do zahraničí, proto se i jich veškeré vlivy dotýkají.

Teoretická část se soustřeďuje na problematiku světové hospodářské krize a s ním spojené vlivy na cestovní ruch v České republice, ale i ve světě. Nejdůležitějším prostředkem cestování je doprava, prostřednictvím které se lidé dostávají do cílových destinací. Letecká doprava bezesporu patří k nejvyužívanějším způsobům dopravy, a to nejen kvůli času, který turistům ušetří, ale i z hlediska komfortu a bezpečnosti.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na dopad světové hospodářské krize na CK FRACTAL, popř. na další cestovní kanceláře působící v České republice. Jak již bylo zmíněno, působí na odvětví cestovního ruchu řada dalších vlivů, jako jsou přírodní vlivy, pandemie, teroristické útoky a válečné konflikty, kterým je tato část také věnována. Všechny tyto aspekty se projevují na stavu, ve kterém se cestovní ruch nachází.

Záměrem je zhodnocení dopadů světové hospodářské krize na cestovní ruch v České republice, ale i na mezinárodní cestovní ruch. V dalším bodě jsou zmíněny objektivní vlivy, působící na vývoj cestovního ruchu, např. přírodní vlivy, pandemie, teroristické útoky a válečné konflikty. Závěr práce se týká návrhů na zmírnění dopadu krize v rámci cestovního ruchu.

1 CESTOVNÍ RUCH

Cestovní ruch je jedním z odvětví, přinášející ekonomice každého státu jistý přínos. V období krizí (hospodářských, politických, aj.) dochází v tomto odvětví k řadě změn, které mají většinou negativní charakter. Cestovní ruch je fenomén, který umožňuje lidem poznávat jiné kultury v různých koutech naší planety.

Cestovní ruch je mezinárodně definován jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni.

Objektem cestovního ruchu je všechno, co se může stát cílem změny místa pobytu účastníka cestovního ruchu. Jde o přírodu, kulturu, hospodářství apod. Objekt cestovního ruchu je tak nositelem nabídky.

Subjektem cestovního ruchu je účastník cestovního ruchu. Z ekonomického hlediska je nositelem poptávky a spotřebitelem produktu cestovního ruchu.[1]

Stálý obyvatel (rezident) je osoba, jehož rezidentská země je stejná jako navštívená země, může to být občan sledované země i cizí státní příslušník žijící ve sledované zemi.

Nerezident (zahraniční návštěvník), jehož země sídla je jiná, než je navštívená země; za nerezidenta je považován také občan sledované země, trvale žijící v cizině.

Návštěvník je účastník cestovního ruchu. Návštěvníci se dělí na **jednodenní návštěvníky** (někdy nazýváni také exkurzionisté nebo výletníci) a **turisty**.

Jednodenní návštěvník se účastní cestovního ruchu bez přenocování.

Turista je účastník cestovního ruchu, který alespoň jednou přenocuje mimo své obvyklé prostředí.

Tranzitní návštěvník je samostatnou kategorií, neboť může být obecně jednodenní, ale také turista. Jedná se o návštěvníky, kteří se zastaví v dané lokalitě nebo zemi na své cestě do jiného cíle cesty. Z hlediska definice sem spadají rovněž letecké transfery.[11]

Rozsáhlejší území, v nichž se výrazně uplatňují některé z předpokladů rozvoje cestovního ruchu, se nazývají oblasti (regiony) cestovního ruchu. Rozhodující pro vznik takových oblastí je geografická poloha. Značný význam má však také existence předpokladů realizačních. V nejdůležitějších oblastech cestovního ruchu se obvykle uplatňuje jejich kombinace.

Například středomořské pobřeží jižní Evropy má nejen dobré klimatické předpoklady, ale zejména dlouhé a rozmanité pobřeží Středozemního moře. Navíc v blízkosti mořského pobřeží, popřípadě přímo u něj, se nacházejí významné kulturně-historické památky (např. antické památky v Řecku, Itálii, Turecku i jinde). Zároveň je pro Středomoří nejvýznamnější dobrá časová dosažitelnost z hustě zalidněných center nejvyspělejší Evropy včetně České republiky.[2]

Mezi odvětví (služby) cestovního ruchu patří:

- hotely a podobná zařízení,
- restaurace a podobná zařízení,
- osobní železniční doprava,
- osobní silniční doprava,
- osobní lodní doprava,
- osobní letecká doprava,
- pronájem zařízení pro osobní dopravu,
- cestovní agentury a podobná zařízení
- kulturní služby,
- sportovní a ostatní rekreační služby.

Tabulka č. 1 Počet zaměstnaných osob v CR v ČR podle odvětví v roce 2006*

UKAZATEL ODVĚTVÍ CESTOVNÍHO RUCHU	POČET ZAMĚSTNANÝCH OSOB V CR ²⁾		
	SEBEZAMĚSTNANÍ ¹⁾	ZAMĚSTNANCI	CELKEM
Hotely a podobná zařízení	4 942	34 397	39 339
Restaurace a podobná zařízení	22 778	49 571	72 349
Osobní železniční doprava	2	7 364	7 366
Osobní silniční doprava	3 598	12 060	15 658
Osobní lodní doprava	11	75	87
Osobní letecká doprava	7	4 412	4 419
Doplňkové služby osobní dopravy	76	1 450	1 526
Pronájem zařízení pro osobní dopravu	54	97	151
Cestovní agentury a podobná zařízení	6 654	8 578	15 232
Kulturní služby	1 613	11 172	12 786
Sportovní a ostat. rekreační služby	518	1 761	2 278
Charakteristická odvětví CR	40 254	130 937	171 191
Související odvětví CR	17 348	41 631	58 980
Nespecifická odvětví CR	1 076	8 218	9 293
Odvětví celkem	58 679	180 786	239 465

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://czso.cz/csu> [10]

Pozn.: * roční průměr počtu zaměstnaných osob v hlavním zaměstnání

1) Vyjadřuje počet pracujících majitelů firmy a spolupracujících členů domácnosti, pro které je činnost ve firmě hlavním zaměstnáním

2) Počet pracovních míst přepočtený na plný úvazek

Odvětví cestovního ruchu zaměstnávalo v roce předloni 240 tisíc osob. Z toho bylo 181 tisíc zaměstnanců a 59 tisíc sebezaměstnaných osob. Podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství tak činil 4,7 procenta.

Cestovní ruch patří k odvětvím s nižší než průměrnou produktivitou práce. Na jednoho pracovního připadalo předloni pouze 355 tisíc korun hrubé přidané hodnoty. Průměrný pracovník v rámci celé ekonomiky vyprodukoval přidanou hodnotu 573 tisíc korun.[27]

Novodobý cestovní ruch se začal formovat na přelomu 20. století. První etapa (období do 1. světové války) se formuje v podmínkách vyspělých zemí západní Evropy. Rozvoj výroby vytvářel pro vyšší, později pro střední a nižší vrstvy společnosti stále větší fond volného času, a s tím i možnost jeho využívání prostřednictvím cestovního ruchu. Cestovní ruch se liberalizoval – neexistovaly hranice mezi domácím a zahraničním cestovním ruchem. Účastníci cestovního ruchu mohli cestovat volně bez vážnějších administrativních omezení ze strany jednotlivých států. Toto období je charakteristické prudkým rozvojem lázeňských a přímořských rekreačních oblastí. Postupně se formulují i specifické pracovní síly – vznikají nové profese pracovníků v cestovních kancelářích, hotelích a dalších zařízeních cestovního ruchu.

Další vývoj cestovního ruchu, zvláště zahraničního cestovního ruchu (období mezi dvěma světovými válkami), podstatně ovlivnila 1. světová válka, a to v zájmu ozdravení národních ekonomik, které se zhoršily pod vlivem společenských i hospodářských problémů. Většina států přikročila k ochranným opatřením, která stále ve větší míře omezovala mezinárodní vztahy, pokud jde o oblasti celní, pasovou, vízovou a zahraniční cestovní ruch. Omezení domácího i zahraničního cestovního ruchu přinesla také světová hospodářská krize ve 30. letech. Došlo k rozvoji všech základních forem a druhů cestovního ruchu, k realizaci cestovního ruchu mimo letní sezonu začíná zasahovat svými prvky do zimní sezony. Dochází k rozvoji automobilismu a dopravy vůbec. Důsledky 2.

světové války výrazně ovlivnily směry rozvoje cestovního ruchu. Cestovní ruch se postupně stával předmětem běžné spotřeby. Progresivní změny v dopravě umožňují vedle tradičních středisek zpřístupňovat nové geograficky vzdálené a turisticky zajímavé destinace. Oproti meziválečnému období výrazně zasahuje do zahraničního i domácího cestovního ruchu stát. Nejintenzivněji se rozvíjí doprava, zejména letecká a silniční, dále výstavba specifických zařízení, výstavba středisek v dosud neznámých a vzdálených oblastech.[1]

1.1 VÝVOJ CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ A CESTOVNÍCH AGENTUR

Cestovní kanceláře jsou hlavním a důležitým zprostředkovatelem cestovního ruchu. Díky těmto institucím mohou lidé bezstarostně cestovat a poznávat místa téměř na celém světě. CK dokážou v současnosti zajistit pro své klienty mnoho služeb, souvisejících s jejich cestou.

Cestovní kanceláře jsou provozovány jako živnosti koncesované a předmětem jejich činnosti je sestavování a nabízení zájezdů jiným subjektům (zákazník, cestovní agentura). Pro provozování své činnosti musí mít uzavřené povinné pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře. Povinné smluvní pojištění cestovních kanceláří pro případ úpadku cestovní kanceláře podle zákona č. 159/1999 Sb. slouží k ochraně spotřebitele (zákazníka).

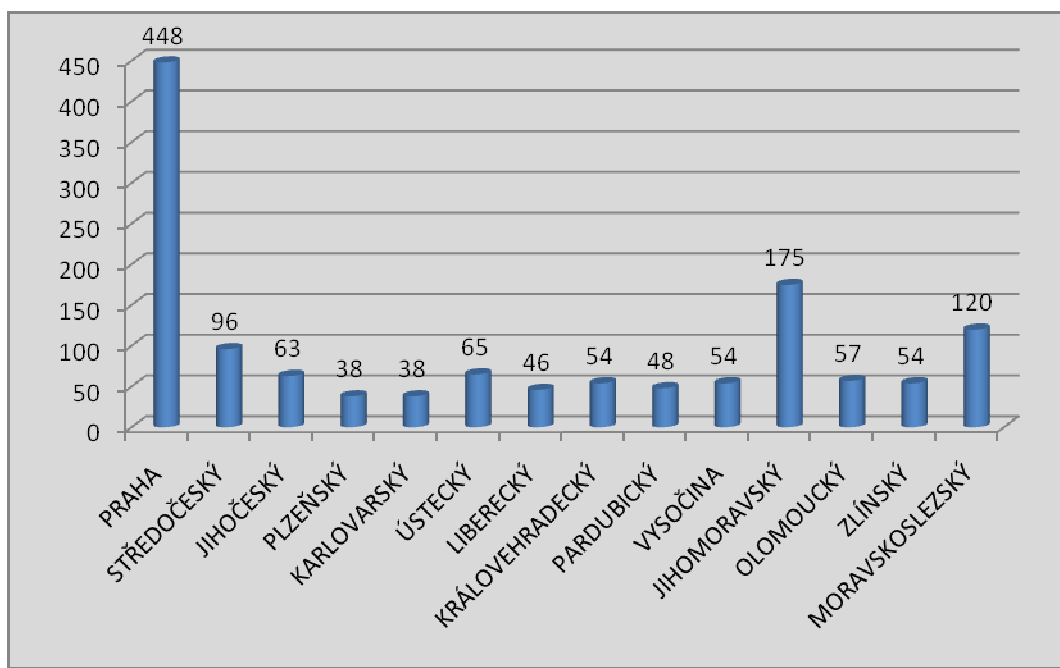
Cestovní agentury jsou provozovány jako živnosti ohlašovací vázané a předmětem jejich činnosti je prodej jednotlivých zájezdů cestovních kanceláří či jiné služby.

Zájezdem je předem sestavená a za souhrnnou cenu nabízená kombinace nejméně dvou služeb cestovního ruchu (doprava, ubytování, jiné služby) trvající nejméně 24 hodin nebo zahrnuje i ubytování přes noc, a pokud jeho nabídka a prodej splňují znaky živnostenského podnikání.[4]

Do roku 1989 v Československu působilo deset monopolních subjektů jako cestovní kanceláře. Krátce po roce 1989 zde začalo vznikat velké množství cestovních kanceláří, což bylo umožněno velmi jednoduchými legislativními podmínkami a nízkými požadavky na kapitál. Typické v té době bylo pořádání jednodenních zájezdů do zahraničí, nejčastěji za nákupy, které nevyžadovaly náročné organizační zajištění.

Živnostenský zákon, účinný od roku 1991, přinesl přísnější podmínky pro činnost cestovních kanceláří, která se stala živností koncesovanou. Spolu s poklesem poptávky po krátkodobých zájezdech došlo k ukončení činnosti mnoha cestovních kanceláří. Naopak novela živnostenského zákona z roku 1995 přinesla liberalizaci v odvětví, protože upravila činnost cestovních kanceláří na živnost volnou, čímž došlo k minimalizaci podmínek pro její provozování. Důsledkem byl opětovný nárůst počtu cestovních kanceláří a obrovský převis nabídky, což vyústilo v krach řady cestovních kanceláří. Na tento vývoj reagovali zákonodárci a v říjnu roku 2000 nabyl účinnosti Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. Tento zákon spolu s novelami živnostenského zákona a občanského zákoníku znamenal zásadní proměnu v oblasti činnosti cestovních kanceláří – zejména jde o rozdělení na cestovní kanceláře a cestovní agentury a stanovení ochrany spotřebitele. Provozování cestovní kanceláře se opět stalo živností koncesovanou.

Počet cestovních kanceláří v České republice dosahoval k 30. 9. 2009 podle údajů živnostenského registru Ministerstva průmyslu a obchodu čísla 1356. I přes ekonomickou krizi počet cestovních kanceláří narostl o 60 za první tři čtvrtletí roku 2009.[28]

Obr. č. 1 Cestovní kanceláře – podle krajů, počet k 30. 9. 2009

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [28]

1.2 LETECKÁ DOPRAVA

Letecká doprava je jednou z nejčastěji využívaných prostředků k cestování, především na delší vzdálenosti a je tak bezprostředně spjata s cestovním ruchem.

Letecká doprava je globálně masovým dopravním odvětvím. Je dnes dostupná prakticky všem vrstvám obyvatel ekonomicky vyspělých zemí a je běžně využívána pro služební i soukromé cesty. To je umožněno dramatickým zvýšením produktivity a následným snížením cen za přepravu. Tento proces je z velké části výsledkem liberalizace, která probíhá v řadě zemí a má samozřejmě za následek i vznik a úpadky mnoha dopravců.

V letecké dopravě se v rostoucí míře projevuje soupeření dvou základních produktových koncepcí letecké dopravy – klasického a nízkonákladového modelu.

Rozvoj letecké dopravy na hlavních trzích začíná být omezován často obtížně překonatelnými kapacitními limity. Ve vyspělých zemích Evropy a částečně i v USA to vyplývá zejména z nedostatku ekologicky přijatelného prostoru pro budování nových letišť nebo i jen vzletových a přistávacích drah.

Letecká doprava je velmi citlivá na řadu faktorů, jakými jsou např. mezinárodní politická situace, terorismus nebo šíření nakažlivých nemocí, a to jak přímo (kolísání poptávky), tak nepřímo (např. zdražování ropy či pojistného v případě konfliktů nebo teroristických hrozeb). Jednotliví dopravci se tak mohou dostat do ekonomických problémů, aniž to musí nutně odrážet schopnost či neschopnost konkurovat na mezinárodním trhu.

Letecká doprava je vzhledem ke své globálnosti i potřebě součinnosti mnoha subjektů a nutné vysoké profesionalitě pracovníků zřejmě nejkomplexnějším odvětvím ze všech oborů ekonomických činností.

Státní vlastnictví v letecké dopravě ve vyspělých zemích ustupuje vlastnictví privátnímu a stát se rostoucí měrou věnuje pouze regulatorním funkcím.

Letecká doprava je stále více a ve všech procesních částech propojována s nejmodernějšími informačními technologiemi. Stává se tak zásadním globálním zákazníkem v oblasti vývoje komunikačních cest, softwaru i hardwaru. Další zvyšování produktivity i ziskovosti celého odvětví je spojeno do velké míry právě s rozvojem IT (např. elektronické letenky, automatizované odbavování cestujících) a s tím souvisejícím růstem profesionálních znalostí pracovníků v letecké dopravě.

Celkové finanční výsledky letecké dopravy jsou kolísavé a v průměru horší než v jiných odvětvích. V rámci celého odvětví jsou také strukturální rozdíly. Zatímco služby řízení

letového provozu a letiště dosahují stabilně dobrou rentabilitu, výsledky leteckých dopravců jsou horší a často ztrátové.

Liberalizace podnikání v letecké dopravě je spojena s nutností zvýšit u dopravců státní dozor nad bezpečností a kvalitou jejich provozu, se zaváděním opatření na ochranu uživatelů a zachováváním oprávnění ukládat pravidelným dopravcům zřízení nebo udržování leteckého spojení ve veřejném zájmu.

Intermodální propojení letecké dopravy s dopravou silniční, železniční a námořní se ukazuje pro letecké dopravce jako obchodně výhodné a promítá se rovněž v projektování letišť. Nezanedbatelným faktorem pro růst výkonů dopravců i letišť je kvalitní kapacitní propojení městské veřejné dopravy s letišti.

1.2.1 HISTORIE LETECKÉ DOPRAVY

Letecká doprava prošla za období přibližně sta let zcela unikátním vývojem od prvního krátkého letadla těžšího vzduchu až ke globálnímu odvětví, které je technologicky na špičce lidského vývoje.

Z činnosti vyhrazené až do poloviny 30. let minulého století spíše bohatým excentrikům vyrostl nejbezpečnější, nejrychlejší a nejpohodlnější způsob dopravy, který lidstvo poznalo.

Mezi základní kroky rozvoje masového globálního dopravního odvětví lze počítat budování navigačního zařízení na počátku 20. let, dále pak vytvoření mezinárodního smluvního systému v roce 1944 na konferenci v Chicagu. V roce 1945 byla zahájena pravidelná transatlantická doprava. V roce 1958 byla do běžného provozu zavedena proudová letadla. Velkokapacitní letadlo B747 Jumbo bylo uvedeno do provozu v roce 1970. V roce 1978 byla v rámci USA zavedena liberalizační politika a v roce 1987 byla vyhlášena politika liberalizace letecké dopravy v EU. Masový prodej leteckých přepravních služeb prostřednictvím GDS byl zahájen na konci 80. let. V 80. letech byly dále zahájeny liberalizační kroky v rámci mezinárodní letecké dopravy. Na počátku 90. let

byla rozšířena nízkonákladová produktová koncepce a také nastal zásadní rozmach s využíváním IT při řízení obchodně-provozních procesů v letecké dopravě.[5]

1.3 VÝVOJ TRENDŮ V OBLASTI CESTOVNÍHO RUCHU

Pro mnoho lidí přestává být cestování v současné době luxusem a stává se přirozenou součástí života. Svoboda cestovat je podporována trendy, jako např. zakládání rodiny v pozdějším věku a rostoucí procento jednočlenných domácností). To způsobuje rozšíření skupiny mladých cestovatelů.

Volný čas je z ekonomického hlediska obchodovatelným statkem, který lze směřovat za peníze (práce). Pro dnešního turistu je proto hodnota volného času velmi vysoká. Z toho se odvíjí silný tlak na kvalitu dovolené. Rostoucí cena volného času se projevuje také zkracováním hlavní dovolené a její doplňování krátkodobými pobyty. Roste také poptávka po produktech jako wellness, aktivní sport, atd.

Vzdělávání, zkušenosti se promítají do změny požadavků na duchovní a kulturní náplň dovolené. Zvyšuje se význam umění, kultury a historie. V rozvoji cestovního ruchu jsou stále důležitější nejrůznější festivaly, ale také výstavy, performace a další prvky převážně nezávislého umění.

Svoboda, samostatnost cestovním ruchem je stále více vyhledávaná. Stále početnější skupina turistů proto cestuje samostatně, potřebné informace či rezervace realizuje prostřednictvím internetu

Uvědomování si významu **zdraví** neustále narůstá. Turisté se stále častěji vyhýbají destinacím, které jsou chápány jako méně zdravé. Naopak roste poptávka po aktivní dovolené, aktivním sportu, wellness produktech, lázeňských pobytech a fitness centrech.

Turisté, kteří mají **zkušenosti s cestováním**, vyžadují hlubší poznání pravé tváře destinace. Skutečně zkušeného cestovatele nezajímají památky popsané v průvodcích, ale i neznámá zapadlá místa a především skutečná, autentická setkání.

Posun ve vnímání života a **životního stylu** způsobuje pokles v poptávce po plně doprovázených zájezdech. Služby cestovního ruchu jsou stále více chápány jako asistence v konkrétní situaci či poskytnutí konkrétního žádaného servisu, ale organizaci, plánování a řízení cesty si stále více turistů vyhrazuje pro sebe. Roste poptávka spíše po menších ubytovacích jednotkách (menší rodinné hotely, farmy).

V současné době probíhá v ČR intenzivní budování **dopravní infrastruktury**. Již dnes jsou patrné dopady například na vývoji návštěvnosti Moravskoslezského kraje, které úzce souvisí s dostupností vysokorychlostní železniční dopravy. Nízkonákladová letecká doprava pak zásadním způsobem ovlivňuje výjezdový cestovní ruch.

Stále více turistů i podnikatelů si dnes uvědomuje rostoucí význam trvale **udržitelného cestovního ruchu**. To se projevuje rostoucím trhem ekologických produktů, agroturistiky apod. Rostoucí poptávka po přírodě a ekoturistice povede k lepší propracovanosti a většímu počtu produktů v tomto segmentu. Na druhou stranu některé přírodní zdroje cestovního ruchu jsou díky ekologickým změnám vystaveny vážnému ohrožení a rostou náklady na jejich údržbu – např. ve většině horských středisek roste potřeba umělého zasněžování.

Cestovní ruch patří tradičně k odvětvím s vysokou přidanou hodnotou, neboť služby cestovního ruchu zahrnují výrazný podíl lidské práce. Především smluvní klientela (ale stále častěji také individuální turisté) se dívají na dovolenou jako na investici do vlastního osobního rozvoje. Mladí lidé stále častěji vyžadují spojení příjemného s užitečným, proto jsou požadovány takový typy pobytů, které kromě okamžitých zážitků představují pro turisty také přínos dlouhodobého charakteru ve smyslu zdokonalování vlastních schopností a dovedností.[28]

2. SVĚTOVÁ HOSPODÁŘSKÁ KRIZE

Je největší krizí od Velké hospodářské krize z 30. let.

V ekonomické terminologii se pod pojmem hospodářská krize rozumí fáze kapitalistického hospodářského cyklu. Periodicky se opakuje období ztížení rozporů kapitalistického hospodářství, které se projevuje poklesem zaměstnanosti, snižováním mezd, omezováním výroby a likvidací majetku.

V roce 2009 dopadla na českou ekonomiku plnou silou světová finanční krize, která se odrazila ve zpomalení růstu ekonomiky a mezd, zvýšení nezaměstnanosti, ale i zpomalení růstu cen. Domácnosti postihlo především zvýšení cen elektřiny, tepla a nájmu.[26]

2.1 AMERICKÁ HYPOTEČNÍ KRIZE

Americká krize trhu s hypotékami 2007 měla své počátky již v roce 2006. Vyústění ve finanční propad burzovních trhů v USA a dalších po celém světě v červenci a srpnu 2007, bylo důsledkem neopatrného poskytování hypoték tzv. rizikovým zákazníkům, kteří nebyli schopni dostát svým finančním závazkům. Tito dlužníci pak při velkém množství vytvořili finanční propast, jejímž důsledkem byl kolaps největších amerických obchodníků s hypotékami a půjčkami. Celá tato situace měla na svědomí historickou depreciaci dolaru a již zmíněný propad světových burz.[40]

Celosvětová ekonomická krize byla v roce 2008 naznačena několika důležitými indikátory. Prvotním indikátorem byla americká hypoteční krize 2007, která postupně přerostla ve

světovou finanční krizi 2008, významnou roli sehrála rovněž vysoká cena ropy v první polovině roku 2008, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny. Cenu ropy hnaly vzhůru spekulativní obchody, slabý dolar a rostoucí poptávka Číny před olympiádou. Když na podzim roku 2008 naplno udeřila finanční krize, smetla nejen přední světové banky a akciové trhy, ale i cenu ropy. Ta se z červencového maxima (147 USD za barel) propadla během dvou měsíců o třetinu, její pád pokračoval, až na konci roku 2008 prolomila hranici 40 USD za barel.

Dle OSN čelí světová ekonomika největšímu poklesu od Velké deprese ve třicátých letech 20. století. Mezinárodní měnový fond ve své prognóze z ledna 2009 uvedl, že globální ekonomický růst spadne v roce 2009 na 0,5 %, zatímco v roce 2008 dosahoval 3,4 %. Příčinou prohlubování krize je, že i přes velký rozsah politických rozhodnutí a akcí zůstávají finanční toky stále pod tlakem, a táhnou reálnou ekonomiku dolů. Stále také nedošlo k obnovení důvěry investorů a spotřebitelů v řešení podnikaných na záchranu ekonomik.[41]

2.2 VELKÁ HOSPODÁŘSKÁ KRIZE

Velká hospodářská krize je označení pro velký propad akcií na americké burze a následný hospodářský kolaps v roce 1929.

Hospodářský vzestup kapitalistického světa přerušila v letech 1929-1933 hluboká světová hospodářská krize. Začala krachem na newyorské burze 24. října 1929. Ten se okamžitě projevil velkým poklesem výroby v americkém automobilovém průmyslu a postupně zasáhl ostatní průmyslová odvětví. Z USA se šířila krize do dalších zemí, zejména těch, jejichž hospodářství bylo nejvíce závislé na USA, ale brzy zasáhla více či méně všechny země a stala se krizí světovou.[15]

Charakteristickým rysem světové hospodářské krize byl hluboký pokles průmyslové výroby. V USA a v Německu poklesla průmyslová výroba v roce 1932 téměř na polovinu oproti roku 1929. V ostatních zemích byl tento pokles menší, ale rovněž velmi podstatný. V Československu klesla průmyslová výroba na 60 %.

Průmyslovou krizi provázely hluboké finanční a agrární krize, které ji dodávaly všeobecný charakter. Byla to největší krize, která kdy postihla svět. Byla neobyčejně vleklá a nenásledoval po ní obvyklý vzestup. Světová průmyslová výroba poklesla celkem o 38 %, zahraniční obchod o 34 % a počet nezaměstnaných se pohyboval okolo 40 miliónů osob. V Evropě se krize nejdříve projevila v Německu a Rakousku.

Tabulka č. 2 Pokles indexu průmyslové výroby v letech 1929-1934

	1929	1930	1931	1932	1933	1934
USA	100	81	68	54	64	66
Německo	100	86	68	53	61	80
Velká Británie	100	92	84	84	88	99
Československo	100	89	81	64	60	67
Rakousko	100	85	70	61	63	70

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://dejiny.wz.cz/mezi/bitvy/krize/krize.html> [12]

Zastavení amerických úvěrů a odliv cizího kapitálu vedl v těchto zemích k těžké finanční krizi. Řada německých a rakouských bank se zhroutila. Finanční krize se brzy projevila také ve Velké Británii, která byla nucena provést devalvaci libry a opustit její zlatý standard. Po ní to učinily i USA. Postupně se zhroutily všechny měnové systémy vázané na libru, marku nebo dolar. Světový měnový systém se rozpadl. Státy, které setrvaly u tzv. zlaté měny, mezi nimi i Československo, vytvořily „zlatý blok“ v čele s Francií. Francie ze začátku úspěšně čelila krizi díky tomu, že se její hospodářství opíralo o stabilní odbytiště a nebylo tak závislé na anglosaských zemích. Koncem roku 1931 však krize zasáhla i Francii a měnový systém zemí „zlatého bloku“ začal slábnout, až se ke konci krize rovněž rozpadl.

V zemědělství se hospodářská krize projevila prudkým poklesem cen zemědělských produktů. Snížení zemědělských příjmů vedlo k omezování investic – nákupu strojů,

hnojiv a ostatních zemědělských potřeb. Krize postihla nejvíce ty země, v nichž zemědělská výroba vyráběla pro trh (USA, Argentina, Kanada, Japonsko, aj.). Úpadek obchodu s kávou a cukrem decimoval brazilské a středoamerické plantážníky – pěstitele cukrové třtiny a kávovníku. V Argentině se zhroutil obchod s obilím a masem, který tvořil základ argentinského hospodářství. V Evropě se zemědělská krize projevila tíživými důsledky v Polsku, Maďarsku, Rumunsku a Jugoslávii. Postupně postihla krize i země a oblasti, které vyvážely nerostné suroviny (Indie, Afrika, Latinská Amerika).

Krize téměř úplně rozvrátila zahraniční obchod. Boj o nová odbytiště a současně posilování ochrany domácího trhu vedly k válce všech proti všem. Světová hospodářská krize znamenala krach klasického hospodářského liberalismu. Vyvolala nutnost státních zásahů do hospodářské činnosti. Východisko z krize se hledalo v nucené mezinárodní kartelizaci a monopolizaci. Krize neobyčejně urychlila proces centralizace a koncentrace kapitálu. Řada menších podniků podlehl konkurenci a zanikla. Větší podniky se často sdružovaly v celky a vyřazovaly z trhu slabší výrobce.

Tabulka č.3 Procento nezaměstnaných v letech 1929-1934

	1929	1930	1931	1932	1933	1934
USA	8,2	14,5	19,1	23,8	24,3	20,9
Německo	9,3	15,3	23,3	30,1	26,3	14,9
Velká Británie	10,4	16,1	21,3	22,1	19,9	16,7
Československo	2,2	4,5	8,3	13,5	16,9	17,4
Rakousko	12,3	15,0	20,3	26,1	29,0	26,3

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://dejiny.wz.cz/mezi/bitvy/krize/krize.html> [12]

Krize vedla všude k obrovské nezaměstnanosti. V USA se počet nezaměstnaných odhaduje v roce 1932 na 12-14 miliónů, v Německu na 7 miliónů, v Československu na 1 milión. K uvedeným číslům je třeba připočítat ještě skrytou nezaměstnanost na venkově a polozaměstnanost v průmyslu, sezónní práce a příležitostná zaměstnání. Podpory v nezaměstnanosti byly mizivé a nestačily zachránit rodiny nezaměstnaných před hladem.

Během krize došlo k závažným změnám v hospodářské a zahraniční politice všech států. Boj o odbytiště a zdroje surovin odstranil poslední zbytky svobodného obchodu.

Docházelo častěji k zavádění ochranných cel, k obchodní válce, k vytváření hospodářských bloků.[12]

3 VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V ČR PO ROCE 1989

Po politických a ekonomických změnách v roce 1989 zaznamenal cestovní ruch v Československu a později v České republice razantní rozvoj. S otevřením hranic vůči západnímu světu se naše země stala součástí celosvětového trhu cestovního ruchu a po celá 90. léta se těšila značné pozornosti zahraničních turistů, kteří Českou republiku považovali za novou, neotřelou a zajímavou destinaci. Za tuto pozici vděčila země především Praze, která je fenoménem cestovního ruchu střední Evropy.

První polovina 90. let byla charakteristická vyššími tempy růstu cestovního ruchu, přičemž domácí cestovní ruch stagnoval ve prospěch zahraničního. Čechy mnohem více lákalo podívat se za hranice, do té doby nepropustné a začali se orientovat na země západní Evropy.

V následujících letech však dochází k poklesu výjezdů způsobeného zhoršující se ekonomickou situací, která se projevila růstem cen nezbytných potřeb a tedy menším množstvím disponibilních prostředků na cestování. To znamenalo přesunutí preferencí zpět k domácímu cestovnímu ruchu. Tento trend pokračoval i po roce 2000.

V rámci výjezdového cestovního ruchu převládají cesty zejména do sousedních zemí a cesty k teplým mořím. Za cílové destinace si však čeští občané stále více vybírají i exotické krajiny.

V novém tisíciletí je Praha, resp. Česká republika, vnímána jako solidní, bezpečná a osvědčená destinace, která má zahraničním turistům stále co nabídnout. I proto počet jejich příjezdů stoupal i po roce 2000. Na vývoji v minulém i letošním roce se však podepsala probíhající ekonomická krize, která se projevuje v poklesu příjezdů zahraničních turistů.[28]

3.1 PŘÍJEZDOVÝ CESTOVNÍ RUCH

Pro cestovní ruch v České republice je charakteristická silná koncentrace turistů v historických centrech měst. Současné marketingové trendy přitom naznačují rostoucí význam skupiny jak mladých cestovatelů, tak i seniorů, kteří vyhledávají dovolenou plnou zážitků, aktivity a wellness.

Prostřednictvím České centrály cestovního ruchu - CzechTourism - je Česká republika prezentována v zahraničí i na domácím trhu jako zajímavá turistická destinace.

Příjezdový cestovní ruch (také aktivní) zahrnuje návštěvu a pobyt nerezidentů na území České republiky. Spotřeba v příjezdovém cestovním ruchu je chápána jako celkový objem prostředků vydaných na cestovní ruch nerezidenty plynoucích do navštívené země. To znamená, že započítávána je i ta část výdajů, které jsou zaplacený mimo území České republiky (v zemi nerezidenta), ale formou různých plateb do České republiky směřují (např. platby za ubytování v rámci zájezdu).[11]

Z hlediska příjezdů osob ze zahraničí nastala po roce 1989 pochopitelná změna související s otevřením hranic vůči západnímu světu. Zatímco před tímto rokem přijížděli do Československa turisté především ze zemí tehdejšího východního bloku, od počátku 90. let doznala skladba zahraničních návštěvníků Československé, resp. České republiky, výrazné změny a naše země se stala cílem turistů z celého světa.[28]

Tabulka č. 4 Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR v letech 1993-1998

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
V mil. osob	71,73	101,14	98,06	109,40	107,88	102,83

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch/> [29]

Pozn.: V roce 1993 nebyla statisticky sledovaná hranice se Slovenskou republikou

Tabulka č. 5 Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR v letech 1999-2005

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

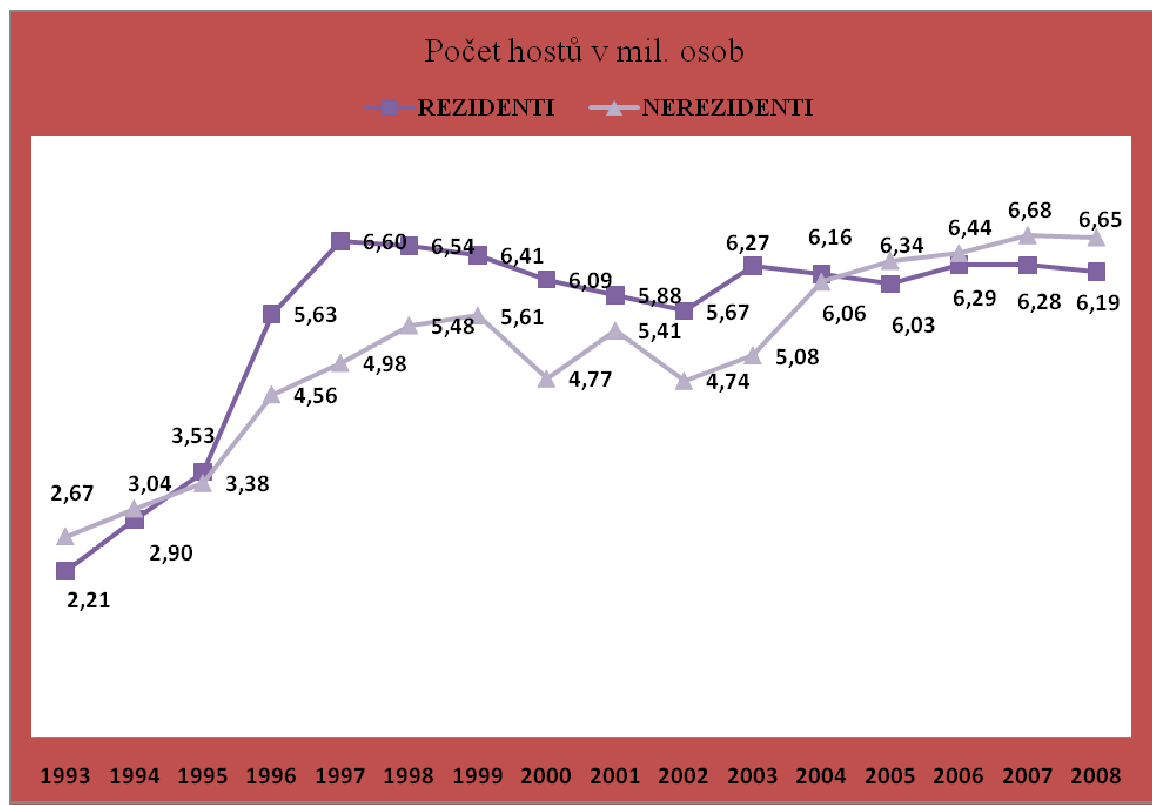
V mil. osob	100,83	104,25	103,07	97,59	94,98	95,90	100,50
--------------------	--------	--------	--------	-------	-------	-------	--------

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [35]

Příliv turistů od druhé poloviny 90. let vyvolal značnou poptávku po ubytovacích zařízeních, zejména v Praze a tudíž zájem mezi zahraničními, tak i tuzemskými investory. V případě zahraničních investorů byl jejich zájem umocněn nadprůměrnými zisky hotelových společností, které zde dosahovaly oproti původním patnácti zemím EU.

Podle statistiky návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních do České republiky v posledních pěti letech přicestovalo kolem 6 miliónů zahraničních návštěvníků ročně. Výraznější propad zaznamenal rok 2002. Hlavním důvodem byly povodně v České Republice. Výsledky odrážely i ekonomickou stagnaci v Německu a celkový vývoj v mezinárodním cestovním ruchu, ovlivněný teroristickými útoky, válečným konfliktem v Iráku a epidemií SARS, které podstatně snížily zájem o cestování, zejména na delší vzdálenosti. Ovšem již v roce 2003 nastal obrat a došlo opět k obnovení dynamiky.

Přelomový byl však rok 2004, ve kterém Česká republika vstoupila do Evropské unie. Tehdy byl zaznamenán vůbec největší nárůst příjezdů (19 %) zahraničních turistů do republiky.

Obr. č. 2 Hosté v HUZ v letech 1993-2008, v mil. osob

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [28]

Na složení zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v České republice se nejvíce podílejí tradičně turisté z Německa, na druhé příčce se posledních pět let drží Britové. Jejich návštěvnosti se však od roku 2005 snižuje, naopak dynamický růst zaznamenali turisté z Ruska. V letošním roce se nicméně očekává v případě ruských hostů asi čtvrtinový pokles. Mezi nejvýznamnější zdrojové země patří dlouhodobě Itálie, USA, Nizozemsko, Polsko, Slovensko, Francie, Rakousko a Španělsko. [28]

Tabulka č. 6 Spotřeba příjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007

Ukazatel v mil. Kč	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ²⁾	2006 ³⁾	2007 ⁴⁾
Jednodenní návštěvníci	16 104	19 026	19 774	20 069	21 414
Turisté	78 842	91 589	94 486	96 459	99 137
Tranzitující	5 103	6 495	6 894	7 693	8 087
Návštěvníci celkem	100 048	117 110	121 153	124 221	128 639
v tom podle produktu:					
Služby CK/CA ¹⁾	298	346	357	364	409
Ubytování	20 133	23 385	24 128	24 621	25 830
Stravování	20 846	24 266	25 051	25 565	26 006
Doprava	11 240	13 568	14 180	15 134	16 321
Zboží	39 427	46 116	47 705	48 604	49 989
Ostatní	8 104	9 428	9 731	9 933	10 084

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Pozn.: 1) Odpovídá maržím CK, CA či průvodců;

2) Revidovaná data;

3) Revidovaná definitivní data;

4) Předběžná data.

Nejpočetnější skupinou návštěvníků ČR byli turisté z Evropy, mezi nimi absolutně převládají němečtí občané. Z mimoevropských největší podíl na návštěvnosti ČR měli turisté z USA.

Tabulka č. 7 Top 10 zemí v pořadí návštěvnosti ČR ve I. a II. Čtvrtletí 2009

POČET HOSTŮ			
POŘADÍ	ZEMĚ	POČET V I. ČTVRTLETÍ	POČET V II. ČTVRTLETÍ
1.	Německo	263 286	366 015
2.	Itálie	77 004	102 695
3.	Polsko	71 696	101 223
4.	Spoj. Království	81 288	92 499
5.	Rusko	75 925	85 360
6.	Spoj. státy americké	33 932	80 368
7.	Slovensko	57 282	79 212
8.	Francie	36 091	67 682
9.	Rakousko	26 488	50 146
10.	Španělsko	25 395	46 446
HOSTÉ CELKEM		2 290 503	3 079 866
Z TOHO NEREZ.		1 074 816	1 640 816
REZIDENDI		1 215 687	1 439 111
% PODÍL NEREZ.		46,9	53,3
% PODÍL REZ.		53,1	46,7

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

3.2 DOMÁCÍ A VÝJEZDOVÝ CESTOVNÍ RUCH

Domácí cestovní ruch je cestovní ruch rezidentů na území České republiky. Spotřeba v domácím cestovním ruchu je spotřeba rezidentů v České republice, a to i ta část spotřeby spojené s návštěvou (konečným cílem cesty) jiné země, pokud byla realizována v České republice (např. marže tuzemských cestovních kanceláří či agentur zajišťujících zahraniční zájezd).[11]

Domácí cestovní ruch se na celkovém cestovním ruchu České republiky podílí téměř 50 % (rok 2005). V některých regionech tento podíl dosahuje přes 80 % (Vysočina; Pardubický kraj). Celkové domácí výdaje našich občanů na cestování v roce 2005 poprvé převýšily útratu za cestování v cizině (v tuzemsku 87 mld. Kč, v cizině 77,8 mld. Kč).

K podpoře domácího cestovního ruchu slouží např. Státní program podpory cestovního ruchu, Společný regionální operační program, Operační program Rozvoj lidských zdrojů a granty. Příkladem podpory domácího cestovního ruchu je i záštita resortu nad veletrhy cestovního ruchu, kdy ministerstvo přispívá jednotlivým krajům na jejich prezentaci.[39]

Tabulka č. 8 Spotřeba domácího cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007

Ukazatel v mil. Kč	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ²⁾	2006 ³⁾	2007 ⁴⁾
Jednodenní návštěvníci	24 352	27 852	28 903	27 946	28 845
Turisté	59 510	57 532	57 138	60 065	63 987
Služební cesty	9 819	11 161	9 993	11 053	12 789
Návštěvníci celkem	93 681	96 545	96 033	99 064	105 621
v tom: služby CK/CA ¹⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	7 606
Ubytování	11 306	12 539	12 745	13 102	13 842
Stravování	19 143	20 230	19 342	20 718	20 444
Doprava	15 580	15 825	15 262	15 301	16 596
Zboží	27 272	27 207	28 720	28 321	31 238
Ostatní	15 094	15 324	15 078	14 955	15 894

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Pozn.: 1) Odpovídá maržím CK, CA či průvodců;

2) Revidovaná data;

3) Revidovaná definitivní data;

4) Předběžná data.

Výjezdový cestovní ruch (také pasivní) zahrnuje návštěvu a pobyt rezidentů mimo území České republiky. Spotřeba ve výjezdovém cestovním ruchu je chápána jako spotřeba rezidentských návštěvníků mimo ekonomické území vlastní země (tj. všechny výdaje rezidentů za cestovní ruch realizované v zahraničí). Nezahrnuje výrobky zakoupené na cestu nebo po cestě v České republice (ty patří do spotřeby domácího cestovního ruchu).[11]

Cestovní ruch českých občanů rovněž zažil různé proměny. Ihned po otevření hranic prudce vzrostly výjezdy občanů České republiky do zahraničí a svého maxima dosáhly v roce 1996. Pro bezprostřední období po revoluci byla charakteristická poptávka po krátkých, většinou jednodenních, cestách za nákupy. V dalším vývoji se však poptávka

přesunula k dlouhodobějším pobytům, cestám do exotičtějších oblastí, trendem posledních let je i podnikání více dovolených během roku.

Po roce 1989 dochází k poklesu zájmu o východní destinace ve prospěch zejména středomořských států. Nejnavštěvovanějšími zeměmi občanů České republiky byly po celá devadesátá léta Chorvatsko, Slovensko, Itálie, Řecko, Španělsko a Francie.

Tabulka č. 9 Výjezdy občanů ČR do zahraničí v letech 1993-1998

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
V mil. osob	30,98	45,84	44,87	48,61	46,07	43,61

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch/> [29]

Pozn.: V roce 1993 nebyla statisticky sledovaná hranice se Slovenskou republikou

Při hodnocení cestovního ruchu posledních dvaceti let by také nemělo být opomenuto postavení a vývoj domácího cestovního ruchu. V počátečním období po roce 1989 Češi dávali přednost poznávání nových krajů a hitem se staly dovolené v zahraničí, kvůli čemuž domácí cestovní ruch zaznamenal určitý pokles. V posledních letech se však tento trend začíná obracet a dovolená v tuzemsku opět získává na oblibě.

Tabulka č. 10 Nejnavštěvovanější státy českými turisty

POŘADÍ	1989	1997	2000	2003
1	MAĎARSKO	CHORVATSKO	CHORVATSKO	CHORVATSKO
2	NDR	SLOVENSKO	ITÁLIE	SLOVENSKO
3	RAKOUSKO	ITÁLIE	SLOVENSKO	ITÁLIE
4	POLSKO	ŠPANĚLSKO	ŘECKO	ŘECKO
5	JUGOSLÁVIE	ŘECKO	ŠPANĚLSKO	ŠPANĚLSKO
6	NSR	FRANCIE	FRANCIE	FRANCIE
7	SSSR	NĚMECKO	RAKOUSKO	NĚMECKO
8	ITÁLIE	RAKOUSKO	NĚMECKO	RAKOUSKO
9	FRANCIE	ŠVÝCARSKO	NIZOZEMSKO	TURECKO

Specifickou formou domácího cestovního ruchu, jež má v České republice dlouhou tradici, je tzv. „druhé bydlení“, tj. pobyty na chatách a chalupách, využívané jak k víkendovým pobytům, tak i k trávení dovolené.

Začátek 21. století byl ve znamení opětového nárůstu zájmu o postsocialistické (zejména balkánské) destinace, jako např. Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko. Postavení nejnavštěvovanějších pěti destinací (Slovensko, Chorvatsko, Itálie, Řecko a Rakousko) však neohrožily. Hlavním trendem současnosti je výrazný nárůst počtu cest do severoafrických destinací, jako Egypt, Tunisko, příp. Maroko).[28]

V období 2003 až 2008 cestovali čeští turisté více na delší cesty do zahraničí, a to zejména díky letním pobytům v přímořských střediscích.

Tabulka č. 11 Výjezdový cestovní ruch českých rezidentů za rok 2003-2008

ROK	POČET DELŠÍCH CEST (V TIS.)		POČET KRATŠÍCH CEST (V TIS.)	
	CELKEM	DO ZAHRANIČÍ	CELKEM	DO ZAHRANIČÍ
2003	10 340	4 457	21 559	1 203
2004	9 583	4 031	18 186	1 072
2005	9 942	4 374	18 394	1 022
2006	8 933	3 949	17 821	1 038
2007	9 433	4 525	16 112	1 434
2008	9 906	4 987	14 626	1 471

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [28]

Co se týče dopravního prostředku, při delších cestách rezidentů ať už v tuzemsku nebo do zahraničí převládají cesty osobním automobilem a také autobusem.

Tabulka č. 12 Delší cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.

POČTY A DRUHY CEST		2007	2008	2009
CELKOVÝ POČET DELŠÍCH CEST	(4 a více přenocování)	1 338	1 489	1 517
Z TOHO	V ČR	811	838	947
	DO ZAHRANIČÍ	527	651	570
PODLE POHLAVÍ	MUŽI	581	762	779
	ŽENY	757	727	738
PODLE DOPRAVNÍHO PROSTŘEDKU	AUTOMOBIL	789	932	969
	AUTOBUS	251	252	316
	LETADLO	178	170	120
	VLAK	115	132	65
	OSTATNÍ	–	4	47
PODLE ORGANIZACE	INDIVIDÁLNÍ	1 005	1 034	1 095
	ZÁJEZD S CK/CA	196	322	302
	UBYTOVÁNÍ ČI DOPRAVA U CK/CA	31	12	59
	OSTATNÍ	107	120	60
PODLE DÉLKY CESTY	4-7 PŘENOCO VÁNÍ	1 051	1 194	1 268
	8-14 PŘENOC.	190	198	185
	15 A VÍCE PŘENOC.	97	97	64

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Při kratších cestách v tuzemsku a do zahraničí rezidenti stále více upřednostňují individuální organizaci při svém cestování.

Tabulka č. 13 Kratší volnočasové cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.

POČTY A DRUHY CEST		2007	2008	2009
CELKOVÝ POČET DELŠÍCH CEST	(1 - 3 přenocování)	3 230	3 126	3 334
Z TOHO	V ČR	2 893	2 792	3 109
	DO ZAHRANIČÍ	337	333	224
PODLE POHLAVÍ	MUŽI	1 483	1 706	1 594
	ŽENY	1 747	1 420	1 740

PODLE DOPRAVNÍHO PROSTŘEDKU	AUTOMOBIL	–	2 198	2 431
	AUTOBUS	–	475	457
	LETADLO	–	–	–
	VLAK	–	305	376
	OSTATNÍ	–	144	59
PODLE ORGANIZACE	INDIVIDÁLNÍ	–	2 966	3 215
	ZÁJEZD S CK/CA	–	76	–
	UBYTOVÁNÍ ČI DOPRAVA U CK/CA	–	–	–
	OSTATNÍ	–	77	96

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Počet služebních cest rezidentů v letech 2007 až 2009 v rámci České republiky významně převyšoval počet služebních cest rezidentů do zahraničí.

Tabulka č. 14 Služební cesty rezidentů v tuzemsku a do zahraničí v I. čtvrtletí 2007-2009 v tis.

POČTY A DRUHY CEST		2007	2008	2009
CELKOVÝ POČET DELŠÍCH CEST	(1 a více přenocování)	1 021	753	673
Z TOHO	V ČR	736	602	477
	DO ZAHRANIČÍ	285	151	195
PODLE POHLAVÍ	MUŽI	881	644	523
	ŽENY	139	109	149
PODLE TYPU UBYTOVÁNÍ	HOTEL A PODOBNÉ ZAŘÍZENÍ	868	483	454
	OSTATNÍ HROMADNÉ UBYT.	65	121	87
	UBYTOVÁNÍ V SOUKROMÍ	287	149	132
PODLE DÉLKY CESTY	1 - 3 PŘENOCO VÁNÍ	806	492	516
	4 - 7 PŘENOCO VÁNÍ	147	196	97
	8 A VÍCE PŘENOCO VÁNÍ	68	65	59

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Nejvíce výdajů českých občanů na výjezdový cestovní ruch byl zaznamenán v roce 2007. A to nejspíše v souvislosti s růstem domácí ekonomiky.

Tabulka č. 15 Spotřeba výjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2007

Ukazatel v mil.	2003 ³⁾	2004 ³⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	2007 ⁵⁾
-----------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Kč					
Jednodenní návštěvníci	4 202	3 295	2 887	3 882	3 458
Turisté	43 195	44 133	46 650	46 558	55 262
Služební cesty	16 469	17 607	18 713	19 561	21 877
Návštěvníci celkem	63 867	65 035	68 250	70 001	80 597
v tom: Zájezd	2 068	1 330	2 541	1 135	2 192
Ubytování	13 630	14 642	14 964	15 951	18 239
Stravování	14 593	15 258	16 124	17 473	19 263
Doprava	12 846	12 235	13 197	13 942	15 971
Zboží	9 792	9 481	10 465	10 578	12 124
Ostatní	10 938	12 087	10 959	10 922	12 808

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

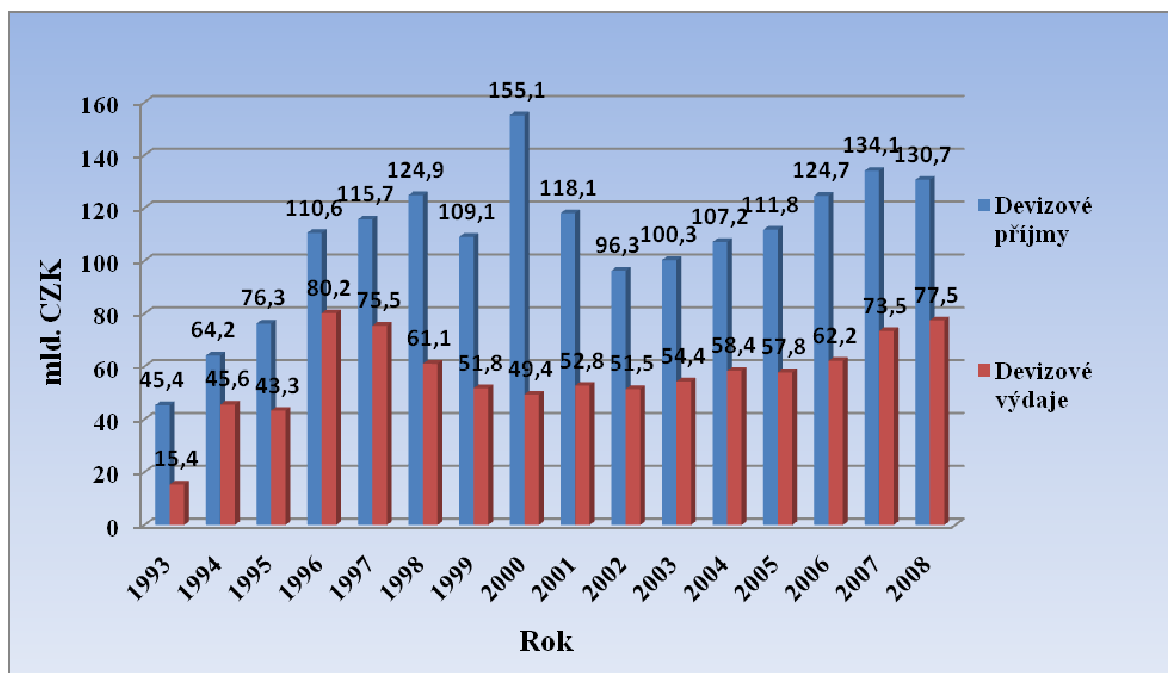
Pozn.: 2) Revidovaná data,

3) Revidovaná definitivní data,

4) Předběžná data.

3.3 PŘÍNOSY CESTOVNÍHO RUCHU PRO NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

V České republice je devizová bilance zahraničního cestovního ruchu, vzhledem k poměru příjezdů zahraničních návštěvníků a výjezdů našich občanů do zahraničí, již řadu let vysoce aktivní – devizové výdaje na zahraniční cestovní ruch se pohybují zhruba ve výši poloviny devizových příjmů, čímž cestovní ruch vytváří aktivní devizové saldo. Vývoj devizového salda ve sledovaných letech tak zařazuje cestovní ruch mezi několik málo aktivních komodit, které svým aktivním saldem vyrovnávají disproporce naší celkové platební bilance.[28]

Obr. č. 3 Devizové příjmy a výdaje mezinárodního CR, 1993-2008, v mld. CZK

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [28]

Tabulka č. 16 Vývoj devizových příjmů a výdajů z cestovního ruchu v ČR v mil USD

ROK	PŘÍJMY	VÝDAJE	SALDO
1998	3870,8	1894,2	1976,6
1999	3154,4	1495,9	1658,5
2000	2981,9	1279,4	1702,5
2001	3105,7	1388,1	1717,6
2002	2941,4	1574,7	1366,7
2003	3553,7	1927,9	1625,8
2004	4172,3	2272,2	1900,1
2005	4633,1	2412,7	2220,4

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z publikace PETRŮ Z. Základy ekonomiky cestovního ruchu [4]

Tradiční cílové země zahraničního cestovního ruchu ve sledovaném období zaznamenávají nárůst příjmů z cestovního ruchu včetně České republiky. O objevování nových cílových

zemí cestovního ruchu, či návratu k některým tradičním zemím svědčil několikanásobný nárůst příjmů z cestovního ruchu Turecka a Chorvatska.

Tabulka č. 17 Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v mil. USD

STÁT	1995	2004	ZMĚNA 2004/1995
ŠPANĚLSKO	25 252	45 248	1,79
FRANCIE	27 287	40 842	1,50
ITÁLIE	28 731	35 656	1,24
NĚMECKO	18 001	27 657	1,54
VELKÁ BRITÁNIE	20 500	27 299	1,33
TURECKO	4 957	15 888	3,21
RAKOUSKO	12 927	15 531	1,20
CHORVATSKO	1 349	7 074	5,24
ČESKÁ REPUBLIKA	2 880	4 172	1,45

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z publikace PETRŮ Z. *Základy ekonomiky cestovního ruchu* [4]

Tabulka č. 18 Satelitní účet cestovního ruchu v ČR

ROK	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PODÍL CESTOVNÍHO RUCHU NA HDP (V %)	3,4	3,5	3,2	3,0	2,9	2,8
POČET ZAMĚSTNANÝCH OSOB V ČR	228 620	232 097	237 890	239 465	x	x

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [28]

Pozn.: x – údaje nejsou dostupné

Devizové příjmy z mezinárodního cestovního ruchu za 1. – 3. čtvrtletí 2009 převažují nad devizovými výdaji, v absolutním vyjádření jsou příjmy téměř dvakrát tak větší než výdaje.

Tabulka č. 19 Devizové příjmy a výdaje z cestovního ruchu za 1. - 3. čtvrtletí 2009

	Příjmy	Výdaje ²⁾	Saldo
Absolutně v mil. Kč	91 232,5	59 866,3	31 366,2
Nominální index v Kč ¹⁾ (%)	92,4	100,9	80,0
Absolutně v mil. EUR	3 433,9	2 257,7	1 176,2
Nominální index v EUR (%)	86,2	94,2	74,1
Absolutně v mil. USD	4 697,7	3 095,9	1 601,8
Nominální index v USD (%)	77,5	85,0	66,3

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch> [32]

Pozn.: 1) Nominální index v Kč je ovlivněn vývojem devizového kurzu

2) Podle metodiky MMF

3) Podíl příjmů na exportu za 1. – 2. Čtvrtletí 2009 = 5,7 %

Příjmy ze zahraničního cestovního ruchu nedosahují v České republice takových hodnot, jako v tradičních evropských destinacích mezinárodního cestovního ruchu (Španělsko, Francie, Itálie a obecně státy na pobřeží Středozemního moře). To je dáno jak výrazně menší rozlohou, tak vnitrozemskou polohou ČR. Přesto cestovní ruch patří k významným zdrojům HDP a zásadním způsobem se promítá také do salda běžného účtu platební bilance. V mezinárodním srovnání je celkové saldo za cestovní ruch (1,87 mld. EUR) řádově srovnatelné s výsledky Polska a Maďarska, což vypovídá o pozici ekonomiky cestovního ruchu a rozvinutosti infrastruktury v zemích Visegrádské čtyřky.[33]

Tabulka č. 20 Cestovní ruch členských států EU s ostatními zeměmi světa v roce
2006 (v mil. EUR)

ZEMĚ	PŘÍJMY	VÝDAJE	SALDO
EU 27	252 983	243 179	9 804
EU 25	249 889	240 976	8 913
Z TOHO:			
BELGIE	8 142	12 298	-4 156
BULHARSKO	2 062	1 171	891
ČESKÁ REPUBLIKA	3 991	2 118	1 874
DÁNSKO	4 452	5 908	-1 456
ESTONSKO	811	471	341
FINSKO	1 891	2 723	-832
FRANCIE	36 906	24 841	12 065
IRSKO	4 258	5 446	-1 188
ITÁLIE	30 335	18 366	11 969
KYPR	1 913	781	1 132
LITVA	824	722	102
LOTYŠSKO	384	563	-180
LUCEMBURSKO	2 883	2 492	391
MAĎARSKO	3 393	1 697	1 696

MALTA	607	253	354
NĚMECKO	26 091	58 895	-32 804
NIZOZEMSKO	9 037	13 560	-4 523
POLSKO	5 752	4 588	1 164
PORTUGALSKO	6 649	2 625	4 024
RAKOUSKO	13 255	7 420	5 835
RUMUNSKO	1 032	1 032	0
ŘECKO	11 357	2 383	8 974
SLOVENSKO	1 208	842	366
SLOVINSKO	1 425	772	653
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	26 863	50 300	-23 437
ŠPANĚLSKO	40 710	13 266	27 444
ŠVÉDSKO	6 752	7 617	-865

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [33]

4 VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO CESTOVNÍHO RUCHU PO ROCE 1989

Na počátku 90. let pokračuje zpomalování tempa růstu mezinárodního cestovního ruchu. Důvodem je nejenom všeobecné zpomalení tempa ekonomického rozvoje a přetrvávající nezaměstnanost, ale značný vliv měla i krize v Perském zálivu. Počet turistů v rámci mezinárodního cestovního ruchu v roce 2000 činil 687,3 mil. osob, což představuje zvýšení o 49,9 % oproti roku 1990. Po roce 2000 působila na vývoj mezinárodního cestovního ruchu celá řada negativních faktorů. V roce 2001 to byl teroristický útok v USA, v roce 2003 irácký konflikt, epidemie SARS a také přírodní katastrofy, které přerušily dočasně trvalý růst příjezdů do regionu Asie a Pacifiku. Přes tyto negativní faktory dosáhly mezinárodní příjezdy turistů v roce 2005 806 miliónů, což představuje zvýšení oproti roku 2000

o 17,3 %.[3]

Tabulka č. 21 Negativní vliv chorob a živelných pohrom na mezinárodní cestovní ruch

DESTINACE	ROK	MRTVÉ OBCE	VLIV NA MCR světa/regionu	ZMĚNA V POČTU PŘÍJEZDŮ (V %)
		turisté/místní obyv.		
ČR, střední Evropa (povodně)	2002	NE/NE	NE/ANO	-5,30
Čína, východní část (SARS)	2003 (květen)	ANO/ANO	ANO/ANO	-50,00
Srí Lanka a Thajsko (tsunami)	2004 (červenec, srpen)	ANO/ANO	NE/ANO	-17,00

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z publikace HESKOVÉ M. a kol. Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy [1]

Vývoj mezinárodního cestovního ruchu byl v roce 2008 podle údajů World Tourism Organization (UNWTO – Světová organizace cestovního ruchu) postižen projevy hospodářské krize natolik, že se meziroční nárůst příjezdů návštěvníků v roce 2008 značně zpomalil na 1,8 % z 6,9 % v roce 2007. Zpomalení pokračuje v roce 2009 s tím, že v lednu 2009 došlo ve světě k meziročnímu úbytku o 6,6 %, v únoru o 10,3 %, v březnu k dosud nevýraznějšímu o 13,3 % a v dubnu již méně – o 2,3 %.[10] Celkové zpomalování poklesu příjezdů mezinárodního cestovního ruchu v roce 2009 je patrné i v jednotlivých oblastech světa, jak v Asii, Evropě, tak i na Středním východě, nejvýrazněji však v Africe.[28]

Podle Světové organizace cestovního ruchu byly v letech 2006-2008 nejnavštěvovanějšími zeměmi, z hlediska mezinárodního cestovního ruchu, Francie, Spojené státy americké a Španělsko.

Tabulka č. 22 Top 10 zemí v příjezdech v mezinárodním CR podle UNWTO

POŘADÍ	ZEMĚ	REGIONÁLNÍ TRH	POČTY PŘÍJEZDŮ V MEZ. CR V MIL.		
			2008	2007	2006
1	FRANCIE	EVROPA	79,3	81,9	78,9
2	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	SEVERNÍ AMERIKA	58,0	56,0	51,0
3	ŠPANĚLSKO	EVROPA	57,3	58,7	58,2
4	ČÍNA	ASIE	53,0	54,7	49,9
5	ITÁLIE	EVROPA	42,7	43,7	41,1
6	SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	EVROPA	30,2	30,9	30,7
7	UKRAJINA	EVROPA	25,4	23,1	18,9
8	TURECKO	EVROPA	25,0	22,2	18,9
9	NĚMECKO	EVROPA	24,9	24,4	23,5
10	MEXIKO	SEVERNÍ AMERIKA	22,6	21,4	21,4

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [34]

Mezi nejnavštěvovanější metropole v roce 2007 patřila Paříž, Bangkok a Dubai. V roce 2008 turisté nejčastěji cestovali do Londýna, Singapur nebo New York City.

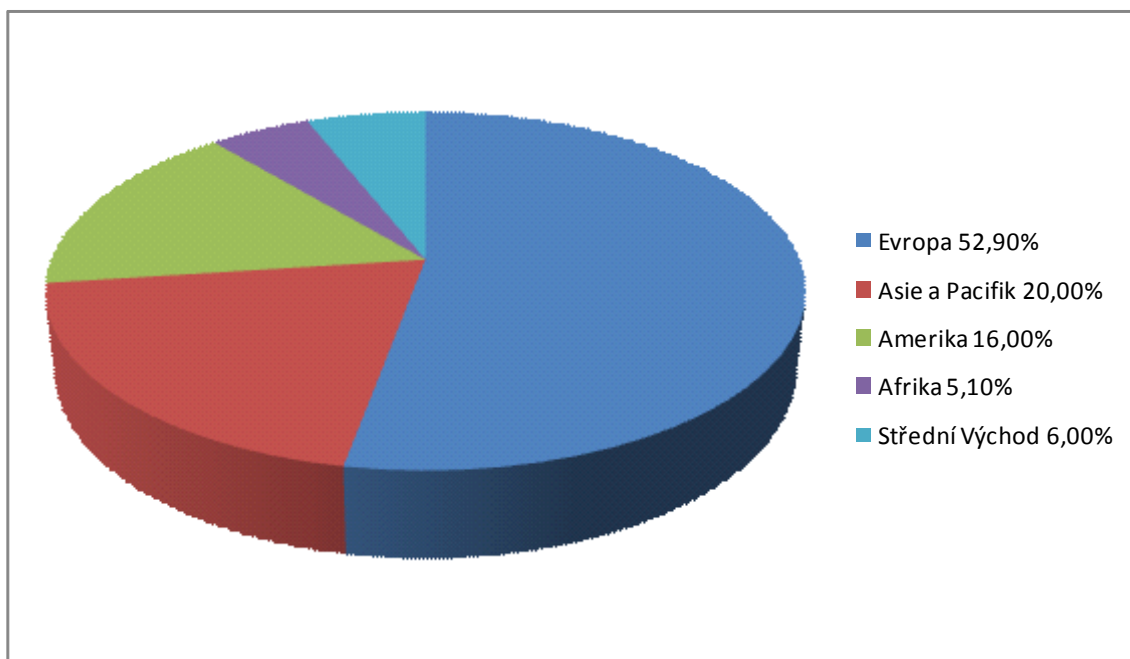
Tabulka č. 23 Top 21 nejvíce navštívených měst v mezinárodním CR v roce 2007

POŘADÍ	MĚSTO	ZEMĚ	POČET PŘÍJEZDŮ V
--------	-------	------	------------------

			ROCE V MIL.
1	PAŘÍŽ	FRANCIE	15,6
2	LONDÝN	SPOJ. KRÁLOVSTVÍ	14,8
3	BANGKOK	THAJSKO	10,84
4	SINGAPUR	SINGAPUR	10,1
5	NEW YORK	SPOJ. ST.	
6	CITY	AMERICKÉ	9,5
7	HONG KONG	ČÍNA	7,94
8	ISTANBUL	TURECKO	7,05
9	DUBAI	SPOJ. ARAB. EMIRÁTY	6,9
10	SHANGHAJ	ČÍNA	6,66
11	ŘÍM	ITÁLIE	6,12
12	SOUL	JÍŽNÍ KOREA	4,99
13	BARCELONA	ŠPANĚLSKO	4,72
14	MADRID	ŠPANĚLSKO	4,64
15	MEKKA	S. ARABIE	4,5
16	KUALA LUMPUR	MALAJISIE	4,4
17	PEKING	ČÍNA	4,4
18	MOSKVA	RUSKO	4,1
19	PRAHA	ČESKÁ REPUBLIKA	4,1
20	ATHENY	ŘECKO	3,87
21	AMSTERDAM	NIZOZEMSKO	3,66
	VÍDEŇ	RAKOUSKO	3,53

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [34]

Největší podíl návštěvnosti v roce 2008 byl zaznamenán do Evropy (téměř 53 %). Hned po Evropě nejraději turisté navštěvovali oblast Asie a Pacifiku, které zvláště pro Evropany zůstávají i nadále atraktivními destinacemi.

Obr. č. 4 Příjezdy v mezinárodním cestovním ruchu v roce 2008

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Přímořská rekreace je z hlediska turistického ruchu i tvorby příjmů v rámci celého odvětví cestovního ruchu daleko nejvýznamnější. Pobřežní oblasti představují nejoblíbenější turistické destinace, přičemž přední místo mezi nimi zaujímá oblast Středozeří. Tato oblast tvoří jednu třetinu celosvětových příjmů z cestovního ruchu.

Nejvíce příjmů z mezinárodního cestovního ruchu v letech 2006-2007 plynulo Evropě. Celý svět pak vytěžil nejvíce v roce 2007.

Tabulka č. 24 Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v roce 2006-2007

Region	Příjmy USD \$ (mld.) 2006	Příjmy USD \$ (mld.) 2007	Příjmy Euro € (mld.) 2006	Příjmy Euro € (mld.) 2007	Změna 07/06 %
Svět	742	856	591	625	5,6
Evropa	376,9	433,4	300,2	316,2	2,7
Severní Evropa	60,3	69,7	48,0	50,8	3,9
Západní Evropa	131,6	149,1	104,8	108,8	2,1
Střední a Východní Evropa	38,2	48,3	30,4	35,3	8,6
Jižní Evropa-Středomoří	146,9	166,4	117,0	121,4	1,1
Asie a Pacifik	156,5	188,9	124,7	137,9	11,4
Amerika	154,1	171,1	122,7	124,9	6,4
Afrika	24,6	28,3	19,6	20,6	7,5
Střední Východ	29,9	34,2	23,8	25,0	6,3

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [30]

Největší příjmy z turistiky v letech 2006-2008 plynuly ekonomice USA, na dalších místech následovaly evropské země, v čele se Španělskem, Francií a Itálií, které jsou navštěvovány kromě přímořské turistiky zejména pro jejich četné kulturní a historické památky.

Tabulka č. 25 Top 10 zemí v příjmech z mezinárodního CR podle UNWTO

POŘADÍ	ZEMĚ	REGIONÁLNÍ TRH	PŘÍJMY V MEZ. CR V MLD. \$		
			2008	2007	2006
1	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	SEVERNÍ AMERIKA	110,1	96,7	85,7
2	ŠPANĚLSKO	EVROPA	61,6	57,6	51,1
3	FRANCIE	EVROPA	55,6	54,3	46,3
4	ITÁLIE	EVROPA	45,7	42,7	38,1
5	ČÍNA	ASIE	40,8	37,2	33,9
6	NĚMECKO	EVROPA	40,0	36,0	32,8
7	SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	EVROPA	36,0	38,6	33,7
8	AUSTRÁLIE	OCEÁNIE	24,7	22,3	17,8
9	TURECKO	EVROPA	22,0	18,5	16,9
10	RAKOUSKO	EVROPA	21,8	18,9	16,6

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [34]

Mezinárodní cestovní ruch podporovaly a podporují svými investice zejména vyspělé ekonomiky Německa, USA, Spojeného království.

Tabulka č. 26 Top 10 zemí ve výdajích na mezinárodním CR podle UNWTO

POŘADÍ	ZEMĚ	REGIONÁLNÍ TRH	VÝDAJE V MEZ. CR V MLD. \$		
			2008	2007	2006
1	NĚMECKO	EVROPA	91,0	83,1	73,9
2	SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	SEVERNÍ AMERIKA	79,7	76,4	72,1
3	SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	EVROPA	68,5	71,4	63,1
4	FRANCIE	EVROPA	43,1	36,7	31,2
5	ČÍNA	ASIE	36,2	29,8	24,3
6	ITÁLIE	EVROPA	30,8	27,3	23,1
7	JAPONSKO	ASIE	27,9	26,5	26,9
8	KANADA	SEVERNÍ AMERIKA	26,9	24,7	20,5
9	RUSKO	EVROPA	24,9	22,3	18,2
10	NIZOZEMSKO	EVROPA	21,7	19,1	–

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [34]

Dosavadní průběh roku 2009 potvrzuje v reálném vývoji jak mezinárodního, tak tuzemského cestovního ruchu důsledky hospodářské krize. Celosvětové přehledy, jakož i národní statistiky příjezdů hostů do jednotlivých regionů a zemí přinášejí převážně doklady o poklesu návštěvnosti, příjmů ze zahraničního cestovního ruchu, ale i o zhoršených ekonomických výsledcích participujících odvětví na turismu. Nepříznivé ekonomické vlivy způsobily, že se již v roce 2008 ve světě podstatně zpomalily meziroční příjezdy návštěvníků až po pokles vykázaný za druhé pololetí 2008. Region Evropy jako celek zůstal v počtu příjezdů na úrovni roku 2007 jen díky výsledku střední a východní Evropy. Pokles cestovního ruchu v České republice měl stejné příčiny jako ve světě, nicméně byl a

je provázen i dalšími vlivy a výkyvy. Navíc jako vážné negativní jevy poškozující cestovní ruch se v posledních měsících projevila podnikatelská selhání některých subjektů (cestovní kanceláře, letecká doprava a ekonomické těžkosti plynoucí z omezené poptávky v ubytování a pohostinství).[30]

Mezinárodní cestovní ruch během prvních osmi měsíců roku 2009 čelil řadě těžkých situací, jako jsou světová finanční krize, stále rostoucí nezaměstnanost, chřipková pandemie, dále politické tlaky a v neposlední řadě přírodním katastrofám. V souvislosti s možným nakažením virem A/H1N1 vzrostla obava z cestování a objevila se řada omezení spojených s bezpečností. V důsledku ekonomické krize byla řada společností a firem nucena snížit své náklady, což se odrazilo i ve sníženém počtu služebních cest. Naopak sektor cestovního ruchu zaměřený na aktivity volného času dosáhl lepších výsledků.

Sledované zklidnění situace v mezinárodním cestovním ruchu je pozitivním signálem, neznamená však brzké navrácení do stejné úrovně jako před ekonomickou krizí. Problémem stále zůstává vysoká nezaměstnanost, která by měla i v následujícím roce stoupat. Velké množství vlád se v současné době potýká s problémem nevyrovnaného státního rozpočtu, a proto řada z nich bude nucena přistoupit ke zvýšení daňového zatížení. Pozitivním jevem pro mezinárodní cestovní ruch nebude ani zvýšení cen za letenky, letištní taxy a palivové příplatky, které mnohé letecké společnosti vzhledem k nižším ziskům plánují. Další hrozbu představuje virus A/H1N1. V současné době se objevila řada nových případů a počet nakažených začíná rychle stoupat. Experti se shodují, že i nadále bude více profitovat doprava na krátké vzdálenosti než na dlouhé vzdálenosti. Důvodem je zejména vysoká cena pohonných hmot, nevýhodné měnové kurzy, nejistý ekonomický výhled a hrozba pandemie A/H1N1.[28]

Způsobu dopravy na dovolenou ve většině zemí EU zcela jasně dominuje doprava osobním motorovým vozidlem, která patří v Evropě k nejoblíbenějším formám cestování. Hlavní příčinou je vysoká míra uživatelského komfortu ve srovnání s veřejnou dopravou a časová nezávislost. Druhým nejčastějším způsobem cestování na dovolenou je letecká doprava,

kteřá se uplatňuje hlavně u vzdálených destinací. Vysoký podíl letecké dopravy tak vykazují ostrovní státy.[33]

Tabulka č. 27 Způsob dopravy na dovolenou 2007 (v %)

ZEMĚ	LETECKY	PO MOŘI	VLAK	AUTOBUS	OSOBNÍ VOZIDLO	OSTATNÍ
EEU 27, Z TOHO:						
BELGIE	30,3	0,6	3,8	6,1	59,2	0,1
ČESKÁ REPUBLIKA	15,7	0	8,3	19,7	54,7	1,5
DÁNSKO	44,6	1,8	5,4	6,1	41,8	0,2
ESTONSKO	34,0	7,5	–	20,0	32,3	–
FINSKO	25,4	5,1	9,1	4,3	55,2	0,9
FRANCIE	12,2	0,7	12,4	2,0	72,4	0,2
IRSKO	71,0	3,0	1,9	1,8	22,0	0,2
ITÁLIE	19,0	6,1	8,5	5,0	61,4	0
LITVA	30,8	3,3	12,8	6,6	46,3	0,2
LOTYŠSKO	45,0	1,2	14,3	16,5	22,2	0,8
LUCEMBURSKO	38,9	1,2	4,9	5,0	50,0	0
MAĎARSKO	10,7	0	12,3	10,1	66,6	0,3
NĚMECKO	27,1	1,2	8,9	7,9	54,8	0
NIZOZEMSKO	25,9	1,3	3,2	4,3	65,0	0,4
POLSKO	8,1	–	16,5	15,6	57,2	2,5
PORTUGALSKO	20,0	0,5	2,3	7,0	69,9	0,3
RAKOUSKO	28,9	0,3	7,2	7,2	55,2	1,2
RUMUNSKO	3,5	0,1	25,0	21,4	47,2	2,8
ŘECKO	10,8	22,1	1,5	9,5	55,7	0,4
SLOVENSKO	19,5	0,2	10,6	22,5	46,8	0,4
SLOVINSKO	11,7	1,4	2,2	7,2	77,4	0
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	54,7	6,7	4,8	3,4	30,1	0,4
ŠPANĚLSKO	18,2	1,5	7,0	15,9	56,8	0,5
ŠVÉDSKO	32,8	2,9	10,7	6,0	47,6	0
Ostatní země						
CHORVATSKO	8,9	1,8	3,5	20,9	64,3	0,6
NORSKO	49,8	3,8			46,4	

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.mmr.cz> [33]

4.1 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE CESTOVNÍHO RUCHU

Mezinárodní organizace plní významné úlohy v rozvoji mezinárodní spolupráce v oblasti cestovního ruchu a jejich význam stále roste. Podle úrovně rozeznáváme organizace **vládní**, jejichž členy jsou vlády nebo státy a vznikly podle mezinárodního veřejného práva a organizace **mimovládní**, jejichž členy jsou fyzické nebo právnické osoby a vznikly podle mezinárodního soukromého práva.

Tyto organizace zajišťují usnadňování rozvoje mezinárodního cestovního ruchu; sjednocování předpisů, ustanovení, metod a postupů; výměnu informací a zkušeností z nejrůznějších oblastí cestovního ruchu a technickou pomoc nejrůznějšího typu, zejména rozvojovým zemím.

- Organizace spojených národů (OSN) se zabývá problematikou cestovního ruchu. Touto problematikou se zabývají i její specializované instituce, jako např. Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) a Světová banka pro obnovu a rozvoj (BRD).
- Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) je nejdůležitější a největší organizací cestovního ruchu. Jejím hlavním cílem je všestranná podpora rozvoje cestovního ruchu, jak mezinárodního, tak i domácího, a to nejen jako prostředku pro hospodářský rozvoj zemí, ale i jako prostředku vzájemného poznávání národů, jejich upevňování světového míru.
- Komise pro rozvoj cestovního ruchu Evropského společenství (Evropská unie)
- Výbor pro cestovní ruch Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v Evropě (OECD), který se zabýval především usnadněním formalit na hranicích,

tj. odstranění víz a zjednodušení pasových předpisů, dále se zabývá usnadněním mezinárodní automobilové přepravy, podporou mezinárodní propagace, snížením cel a odstraněním devizových omezení.

- Organizace cestovních kanceláří – např. Světová federace národních asociací cestovních kanceláří (UFTAA) chrání zájmy svých členů z právního, profesního, materiálního a morálního hlediska a Světová asociace cestovních kanceláří (WATA) sdružující fyzické osoby, společnosti a instituce, které profesionálně vykonávají činnost cestovních kanceláří. Organizuje výměnu obchodních a technických informací, informuje o cenách služeb cestovního ruchu i o spojení cestovních kanceláří s hotely a dopravními společnostmi.
- Organizace hotelových a restauračních podniků – např. Mezinárodní sdružení hotelů (IHA), jehož členy jsou národní hotelová a restaurační sdružení. Zkoumá problémy hotelnictví a mezinárodního cestovního ruchu, chrání zájmy vlastníků hotelů a restaurací.
- Organizace lázeňských podniků – např. Mezinárodní federace pro termální a klimatickou léčbu (FITEC).
- Organizace dopravních podniků ve vztahu k cestovnímu ruchu – např. Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) a Mezinárodní sdružení leteckých dopravců (IATA)
- Organizace v oblasti průvodcovských služeb – např. Světová federace asociací průvodců cestovního ruchu (WFTGA) je nezisková organizace, která sdružuje asociace průvodců a reprezentuje zájmy individuálních průvodců cestovního ruchu.[3]

4.2 PROTIKRIZOVÁ OPATŘENÍ V CESTOVNÍM RUCHU

Globální ekonomická krize má svůj počátek již v roce 2007, kdy propukla americká hypoteční krize. Ta vznikla v důsledku poskytování rizikových hypoték. Zákazníci poté nebyli schopni hypotéky splácet, vytvořila se finanční propast a v tomto důsledku začaly krachovat velké americké hypoteční banky. V roce 2008 přerostla tato krize ve světovou ekonomickou krizi. V rámci ní došlo k historicky největšímu poklesu dolaru a k propadu světových burz.

Ve všech státech postižených ekonomickou recesí během roku 2008 HDP v průměru o 5 % a podle předpovědí Mezinárodního měnového fondu poklesne v letošním roce světové HDP zhruba o 1,3 %. V rámci krize byla narušena důvěra mezi investory a spotřebiteli, došlo k poklesu cen aktiv, postupně se snižuje bohatství domácnosti a tím klesá i celková poptávka.

Výrazný pokles poptávky zaznamenal i cestovní ruch, kterého se krize začala týkat zhruba v polovině minulého roku. Lidé nemají dostatek peněz na svou obvyklou dovolenou, snaží se co nejvíce ušetřit a chtějí předem vědět, kolik je bude jejich dovolená stát.

Čím dál častěji jsou preferovány zájezdy „last minute“ a obchodní cestující létají v klasických ekonomických třídách namísto dřívějších „business class“.

Na ekonomickou krizi reagovalo UNWTO vytvořením speciální komise, tzv. „pružné komise“ (Tourism Resilience Committee). Komise byla vytvořena v říjnu 2008 a jejím úkolem je podpora cestovního ruchu v době ekonomické krize a dohlédnutí na dodržení cílů UNWTO. UNWTO chápe cestovní ruch jako jednu z nejodolnějších ekonomických aktivit (dokázal překonat SARS, tsunami, 11. září) a tudíž i jako klíč k překonání krize. Organizace proto doporučuje svým členům zahrnout podporu cestovního ruchu do stimulačních protikrizových balíčků. V cestovním ruchu se totiž akumuluje velké množství pracovních míst a je tedy základním stimulem ekonomické stability. Opatření spočívají ve zlepšení propagace destinace, zvyšování spolupráce mezi regiony i zeměmi, odpouštění daní a různých poplatků či ve vytváření speciálních úvěrů.

Mezi protikrizová opatření, která vymezila UNWTO, patří fiskální, monetární, marketingová opatření, lidské zdroje, opatření na podporu cestování, spolupráce veřejného a soukromého sektoru, ekologická opatření a mezinárodní spolupráce.

Opatření Evropské komise se zaměřují především na nezaměstnanost, úsporu energií, inovace a celkové zlepšení ekologické situace (energeticky úsporné domy, ekologicky úsporné automobily, klimatické změny, apod.).

V červnu se v Praze konala mezinárodní konference na téma Cestovní ruch: Výzvy pro zaměstnanost a trh práce, kde se projednávala potřebná opatření proti ekonomické krizi. Hlavní body konference se týkaly zvýšení konkurenceschopnosti a trendů pracovního trhu v cestovním ruchu.

V ČR je v současné době v řešení balík krizových opatření vlády, která se dotýkají také cestovního ruchu. Zvláštní opatření na podporu příjezdového cestovního ruchu v letech 2009-2010 přijala rada Hlavního města Prahy. Konkrétně se bude jednat o financování mimořádné reklamní kampaně, rozšíření prezentace města na veletrzích a rozšíření partnerství hl. města Prahy o oblast cestovního ruchu.

Ministerstvo pro místní rozvoj považuje za priority zejména přístup k inovacím, aktivní politiku zaměstnanosti, využití Sociálního cestovního ruchu jako nástroje zaměstnanosti a efektivní využití Evropského sociálního fondu. K podpůrným opatřením, jejichž realizace je v současné době potřebná, patří snížení sazby DPH ve stravovacích zařízeních a daňové zvýhodnění tvůrců nových pracovních míst. [31]

5 SPOLEČNOST FRACTAL S.R.O.

Cestovní kancelář FRACTAL s.r.o. zajišťuje a poskytuje ubytovací a přepravní služby, včetně doplňkových služeb, organizuje standardní a forfaitové zájezdy (zájezdy na objednávku, tzn. včetně všech služeb, jako pojištění, zajištění automobilu, atd.). Specializací společnosti je zajišťování tzv. business travel, kam spadají služební cesty, návštěvy veletrhů, konferencí, incentivní cesty (např. za odměnu). Tyto služby zajišťuje 13 stálých zaměstnanců.

Společnost byla založena v roce 1995 a v roce 2000 vstoupila do oblasti e-commerce a zahájila on-line prodej letenek (v současné době okolo 87 % obratu). Je jednou z předních společností v prodeji letenek na českém trhu s akreditací IATA (Mezinárodní asociace leteckých dopravců), specializující se na řešení cestovních služeb pro firmy. V současné době nabízí unikátní on-line rezervační systém letenek SmartTerminal obsahující několik propojených modulů, které od webových objednávek až po tisk letenky a vystavení faktury zajišťují všechny operace ve firmě.

Systém on-line rezervací SmartTerminal vymyslela a zrealizovala sesterská společnost e-FRACTAL patřící do finanční skupiny firem, jejichž roční obrat na území České republiky převyšuje čtvrt miliardy korun a patří k významným hráčům na trhu. Tajemstvím úspěchu je kvalitní tým a unikátní technologické zázemí, které zajišťuje vysoce efektivní a profesionální obsluhu zákazníků a kvalitu služeb. Společnost e-FRACTAL je zaměřena na inovativní projekty v oblasti IT a mobilních technologií.[13]

Systém SmartTerminal je unikátní v tom, že klient nemusí čekat na odpověď od operátora. V několika vteřinách získá přehledné výsledky všech vyhledávaných letů, které lze okamžitě postoupit ke konzultaci a následně letenku ihned rezervovat. Při změně termínu odletu i několik minut po první rezervaci, může klient okamžitě provést novou rezervaci letenky. Systém pomáhá zákazníkovi zprehlednit jeho cestovní výdaje a nabízí souhrnné statistiky rezervací a faktur za určené období.[20]

Snahou společnosti je optimalizace řešení cestovních služeb tak, aby cestování pro její klienty bylo co nejjednodušší a šetřilo jim přímé náklady při samotném objednávání produktů, ale i náklady druhotné, které by jinak museli vynaložit na pracovní sílu. FRACTAL s.r.o. klade velký důraz na svůj profesionální pracovní tým, který staví především na dlouholetých zkušenostech, odbornosti a praxi.[18]

Společnost FRACTAL se v minulých letech opakovaně umístila v Deloitte Fast 50 (ocenění pro 50 nejrychleji rostoucích společností střední a východní Evropy), a také v žebříčku Deloitte Fast 500 Europe (ocenění pro 500 nejrychleji rostoucích společností v Evropě). V roce 2004 se stala členem Britské obchodní komory. V roce 2006 oceňovaly České aerolinie své nejvýznamnější partnery na poli cestovního ruchu a společnost FRACTAL získala ocenění Sirius (ocenění za nejvyšší nárůsty prodeje) jako „Skokan roku“. V roce 2009 postoupila do krajského kola soutěže Firma roku 2009 mezi 10 nejlepších.[19]

Tato společnost nabízí pravidelné mezinárodní linky, nízkorozpočtové dopravce (např. Easyjet, Wizzair, Germanwings, Norwegian, Ryanair, Smartwings, bmibaby a

clickforsky), chartery pro jednotlivce i skupiny. Operátoři společnosti v oddělení letenek zpracovávají veškeré dotazy klientů, objednávky a změny související s cestou klienta.[20]

Společnost poskytuje také další služby, jako jsou pronájmy aut (CK FRACTAL zprostředkovává půjčení auta od většiny velkých mezinárodních autopůjčoven), transfery (tato služba je určena pro všechny cestující, kteří potřebují přepravit rychle, pohodlně a spolehlivě např. z letiště do hotelu), zajištění autobusové a vlakové dopravy, ubytování (CK zajišťuje ubytování po celém světě ve všech kategoriích hotelů), cestovní pojištění a jazykové pobyty, nebo i parkování vozidel na Ruzyňském letišti.

5.1 IATA

IATA (International Air Transport Association), Mezinárodní asociace leteckých dopravců je nevládní mezinárodní organizace sdružující letecké dopravce se sídlem v Montrealu v Kanadě. Letečtí dopravci mají sjednanou výjimku, aby mohli spolu konzultovat ceny prostřednictvím této organizace. IATA byla obviněna z kartelového jednání a mnoho nízkonákladových dopravců není plnohodnotnými členy této organizace. Dnes je členy IATA okolo 240 společností ze 140 zemí celého světa. Mezi členy organizace jsou prakticky všichni známí letečtí dopravci, jako např. Air China, Lufthansa, Singapore Airlines, Skywest a České Aerolinie. Tyto společnosti zajišťují okolo 94 % pravidelné mezinárodní letecké přepravy.

IATA ve své činnosti navázala na dřívější International Air Traffic Association založenou v roce 1919 v Haagu. Stanovy dnešní IATA byly navrženy v roce 1944 a samotná organizace vznikla v Havaně na Kubě v roce 1945. Zakladateli bylo 57 společností z 31 států. Jedním ze zakládajících členů byly také České aerolinie.

IATA přiděluje třípísmenné letištní kódy a dvoupísmenné kódy přepravců, které se používají po celém světě. Organizace také stanovuje podmínky pro přepravu nebezpečného nákladu a vydává příručku, která se používá jako referenční příručka pro přepravu nebezpečného nákladu.[42]

5.2 ZÁKAZNICKÁ STRUKTURA

Nejpočetnější skupinu zákazníků tvoří drobné a střední firmy. Klienty společnosti jsou i některé velké firmy, ale žádná nepřesahuje obratem ani počtem transakcí 5 % obratu společnosti. FRACTAL doplňkově prodává letenky a služby i pro soukromé cesty, ale z velké části jde o prodeje zaměstnancům klientů společnosti. Společnost převážně obsluhuje klienty z České republiky, částečně ze Slovenska, ale i ze střední a východní Evropy.

5.3 POZICE NA TRHU

Společnost se průběžně umisťuje mezi deseti nejúspěšnějšími prodejci letenek v České republice, z toho v tzv. business travel mezi pěti prodejci. Tržní podíl FRACTALu na trhu je okolo 3 %. Společnost má vysokou loajalitu zákazníků a vysoce rostoucí počet transakcí. I přes pokles objednávek od stálých klientů je CK schopna svůj obrat i počet transakcí doplňovat novými klienty.

Dle uvedených tržeb za rok 2008 vévodí v oblasti cestovních kanceláří Exim Tours, dále Čedok a Student Agency. V porovnání s plánovanými tržbami za rok 2009 (které byly sděleny), např. CK Exim Tours, která se specializuje na prodej zájezdů, tržby podstatně klesly. Oproti tomu, CK Student Agency, která se specializuje na prodej letenek, se tržby zvýšily.

Tabulka č. 28 Tržby CK za rok 2008-2009

CK	HLAVNÍ ČINNOST	TRŽBY 2008	TRŽBY 2009 (plánované)	ZISK (před zdaněním 2008)
EXIM TOURS	prodej zájezdů	3 800 000 000	3 000 000 000	nezjištěno
ČEDOK	prodej zájezdů	3 565 734 000	nesdělují	56 469 000
STUDENT AGENCY	prodej letenek	3 520 387 000	3 700 000 000	14 458 000
CK FISCHER	prodej zájezdů	2 691 000 000	nesdělují	87 410 000
FIRO TOUR	prodej zájezdů	1 800 000 000	nesdělují	-4 000
ALEXANDRIA	prodej zájezdů	733 366 000	nesdělují	15 724 000
ESO TRAVEL	prodej zájezdů	700 000 000	700 000 000	nezjištěno
CANARIA TRAVEL	prodej zájezdů	452 063 000	420 000 000	37 647 000
ASIANA	prodej letenek	265 000 000	nesdělují	34 258 000
FRACTAL	prodej zájezdů	240 059 000	nesdělují	3 455 000
INVIA.CZ	prodej zájezdů	175 135 000	170 000 000	24 522 000

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.fractal.cz> [21]

5.4 PRODEJNOST SLUŽEB

V roce 2007, kdy se krize ještě nedotýkala českých podniků, společnost rostla jako obvykle. Začátek krize (rok 2008) byl paradoxně pro společnost nejúspěšnějším rokem v historii, a to jak z pohledu obrátu, tak i zisku. Krizi FRACTAL nepocítil ani na konci roku 2008, kdy se o krizi již veřejně mluvilo. Rok 2009 byl o něco vlažnější, ale počet transakcí (prodáných služeb a letenek) rostl obvyklým tempem. Vzhledem ke snižující se průměrné ceně letenky však v objemu cca 3 % poklesl obrát společnosti v posledních čtyřech měsících. Jediným parametrem, se kterým společnost nebyla v roce 2009 spokojena, byl zisk, což souviselo s tím, že konkurence tvrdě snižovala marže a FRACTAL na ně musel reagovat. Rok 2010 CK vidí optimisticky, jelikož v březnu vrostl obrát o 22 % oproti stejnému období roku 2009. I ziskově by si společnost měla polepšit.

Tabulka č. 29 Prodeje CK FRACTAL dle leteckých společností 2009

LETECKÁ SPOLEČNOST	PRODEJ V %
České aerolinie	34
Lufthansa	12
Air France	8,5
British Airways	5,5
Swiss Air	3

Zdroj: zpracování vlastní na základě interních údajů CK FRACTAL

Počet segmentů se z 16 000 v roce 2006 vyšplhal na 36 500 v roce 2009.

Tabulka č. 30 Počet segmentů v letech 2006-2009

ROK	POČET SEGMENTŮ
2006	16 000
2007	27 000
2008	32 500
2009	36 500

Zdroj: vypracování vlastní na základě interních údajů CK FRACTAL

Pozn.: Segment = jeden letový úsek, např. Praha – Paříž a

Paříž – Praha jsou 2 segmenty, ale jedna letenka.

Díky zaměření na drobné a střední firmy společnost krizi tolik nepocítila, jelikož tyto firmy musí z hlediska udržení stabilní ekonomické situace létat. Není to srovnatelné tak, jako ve

velkých firmách, kde se plošně sníží náklady na cestování a tím obrat dodavatele klesne např. o 40 %.

Jelikož společnost v naprosté většině obsluhuje služební cesty, tak jsou v uvedených číslech z 90-95 % zahrnuty, zbytek obratu je tvořen turistickými cestami. Největší podíl na prodejnosti letenek má Evropa s 82 % obratu.

Tabulka č. 31 Obrat společnosti v letech 2003-2009

ROK	OBRAT V MIL. KČ
2003	67
2004	87
2005	127
2006	169
2007	205
2008	240
2009	236*

Zdroj: zpracování vlastní na základě interních údajů CK FRACTAL

Pozn.: * předběžný údaj

5.4.1 BSP

Zúčtování mezi IATA prodejními agenturami a leteckými společnostmi na jednom národním trhu probíhá prostřednictvím systému BSP (Billing and Settlement Plan – proces zúčtování a plateb). Národní kancelář BSP zajišťuje tisk a distribuci neutrálních přepravních dokladů všem IATA agenturám na svém trhu a následně zúčtování všech prodejů a převody finančních prostředků. Agentury při prodeji letenek tyto označí kódem letecké společnosti, na jejichž linky je přeprava v daném případě nakupována (tzv. validují letenku). Jednou za dané období (obvykle 1 nebo 2 týdny) národní ústředna BSP rozešle IATA agenturám informace o tom, jaké finanční prostředky celkem agentura ústředně dluží. Agentura je povinna ve velmi krátké době (např. 24 hodin) tyto prostředky na ústřednu převést. V případě nesplnění lhůty následují sankce vedoucí až ke zrušení licence na prodej leteckých přepravních dokladů. Kancelář BSP pak vybranou sumu finančních

prostředků převádí na jednotlivé letecké společnosti přesně podle výše tržeb za přepravu dokladů na tyto jednotlivé společnosti.[23]

5.5 DOPAD KRIZE NA CK FRACTAL

Dlouhodobá investice do zefektivnění procesu objednávky, vzdělávání klientů, investice do loajality klientů a zaměření na drobné a střední firmy a podnikatele udrželo a drží společnost bez většího vlivu krize. V segmentu business travel se v průměru obrátově klesalo v roce 2009 o 22 %, někteří významní hráči na poli CK až o 40 %. Obecně celý prodej letenek klesal mezi 10-20 %, společnost FRACTAL klesla až v posledních čtyřech měsících roku 2009. Současně však nemusela snižovat náklady, jelikož je dlouhodobě drží nízkou a má jednu z nejvyšších produktivit práce v oboru. Krize přinesla společnosti prostor zamyslet se nad dalším zefektivněním, vyladěním procesů a hledání zdrojů pro další automatizaci.

5.6 DOPAD KRIZE NA CK V ČR

Domácí trh s turistikou je rozkolísaný, jako nebyl léta. Důsledky krize by měly intenzivněji doznívat v roce 2010. Turbulence v turistickém byznysu zahájil už v červenci 2009 konkurz Balkan Travel, následoval pád Tomi Tour, insolventi ohlásily Cool Travel a Relax Tours.

Scénář krachů v roce 2009 je vždy stejný – společnost počátkem roku špatně odhadla trh, na jaře splatila vysoké zálohy hotelům a přepravcům a nakonec nedokázala prodat tolik zájezdů, aby byla schopna z výtěžku splácet půjčky a financovat provoz.

Problémy se nevyhýbají ani CK, které se specializují na prodej služeb pro zahraniční turisty přijíždějící do České republiky. Potíže mají hlavně společnosti zaměřené na korejskou a ruskou klientelu.

Pro českého zákazníka je těžké se na rozkolísaném trhu zorientovat. Je to dáno hlavně tím, že mnoho CK, včetně těch, které patří mezi lídry oboru, o sobě veřejnost neinformuje.

Určitým vodítkem může být index bonity (důvěryhodnosti), podle něhož jsou CK zhodnoceny. Tento index bere v úvahu především obrat na zaměstnance, základní kapitál, historii společnosti, platební morálku, ziskovost, zajištěnost zakázek apod. Vypovídající hodnotou je známka v rozmezí 0-600 bodů. Čím vyšší hodnota, tím vyšší riziko insolvence. Tzv. hranicí pro zdraví CK je 310 bodů. Společnosti s vyšším hodnocením mají zvýšenou pravděpodobnost, že do roka skončí v úpadku.

Mnohem větším problémem než nižší bonita některých společností je ale neprůhlednost celého sektoru CK. Společnosti z oboru o své ekonomické situaci často neposkytují žádné informace. A to i přesto, že podle zákona musí každá česká firma zasílat účetní závěrky do veřejně dostupné sbírky listin na obchodním rejstříku. Z cestovních kanceláří tuto povinnost plní jen polovina.[21]

Tabulka č. 32 Pořadí nejvýznamnějších CK dle bonity

CK	ZNÁMKA (BONITA CK)
EXIM TOURS	251
ČEDOK	263
CANARIA TRAVEL	263
CK FISHER	271
BLUE STYLE	271
FRACTAL	271
INVIA.CZ	274
ALEXANDRIA	275
SUNNY DAYS	277
FIRO TOUR	279
ASIANA	282

ESO TRAVEL	282
STUDENT AGENCY	303
GTS TRAVEL	354

Zdroj: vypracování vlastní na základě interních údajů CK FRACTAL

Pozn.: čím je známka vyšší, tím je bonita firmy nižší

5.7 VÝVOJ LETECKÉ PŘEPRAVY V PRŮBĚHU KRIZE

Světové letecké společnosti by se měly vrátit zpět k zisku v průběhu příštího roku. Úhrnná ztráta aerolinek počítaná na letošní rok je zhruba 2,8 miliard dolarů. Podle organizace IATA, sdružující většinu leteckých dopravců, budou aerolinky v roce 2011 zpět v černých číslech. Oživení letecké dopravy v Severní Americe a v Evropě bude váznout za celosvětovým tempem oživení. V průběhu dvou let je možné vyrovnat schodek téměř 80 miliard ročně, což je od maxima v roce 2008 zhruba částka, o kterou se kvůli dopadům krize aerolinkám snížily tržby. Aerolinky podle IATA dosáhnou letos tržeb asi 522 miliard dolarů (asi 9,9 bilionu Kč), což je pořád asi o 42 miliard dolarů méně než v roce 2008.[16]

Poptávka po osobní letecké dopravě se v únoru zvýšila o 9,5 %. Kapacita přepravy stoupla o 1,9 %. Obsazenost letadel činila 75,5 % a po sezónní úpravě stoupla až na 79,3 %. Přeprava nákladů v únoru stoupla o 26,5 %. IATA odhaduje, že 30 % světového obchodu podle hodnoty je přepraveno letecky. Letecká nákladní přeprava tak patří k důležitým ukazatelům výkonu obchodu i celkové ekonomické aktivity. Loni v únoru se přeprava cestujících dostala kvůli recesi na své dno. Aby se dostala na úroveň před krizí, musí poptávka stoupnout o dalších 1,4 %. Přeprava nákladů, která v době krize klesala ještě rychleji než přeprava osob, by měla stoupnout o další 3 %. Letecká přeprava nákladů klesla na své dno v prosinci roku 2008.

Jako obvykle se výkon v jednotlivých regionech liší. Nejslabší růst v únoru zaznamenaly Evropa a Severní Amerika, naopak nejsilnější oblast Asie a Tichomoří. Na Blízkém východě poptávka po osobní letecké přepravě stoupla o rekordních 25,8 %. Přeprava nákladů v Latinské Americe pak vyskočila o 41,9 %.[37]

Letečtí dopravci na probíhající krizi nejčastěji reagují **redukci kapacit** – tzn. snížením části flotil, nasazováním letadel s nižší kapacitou a lepšími ekonomickými parametry, rušením některých spojení, resp. frekvencí. Další reakcí je **vyjednávání se zaměstnanci**, např. změny kolektivních smluv, zmražení, resp. snížení mezd, zkrácení pracovní doby a propuštění nadbytečných zaměstnanců. Letečtí dopravci se také snaží získat **vládní, ale i další nepřímou podporu**, jako je podpora financování nákupů letadel, půjčky a daňové prázdny. Jednáním s výrobcí o odložení nebo zrušení dodávek objednaných letadel také reagují letečtí dopravci na probíhající krizi.[27]

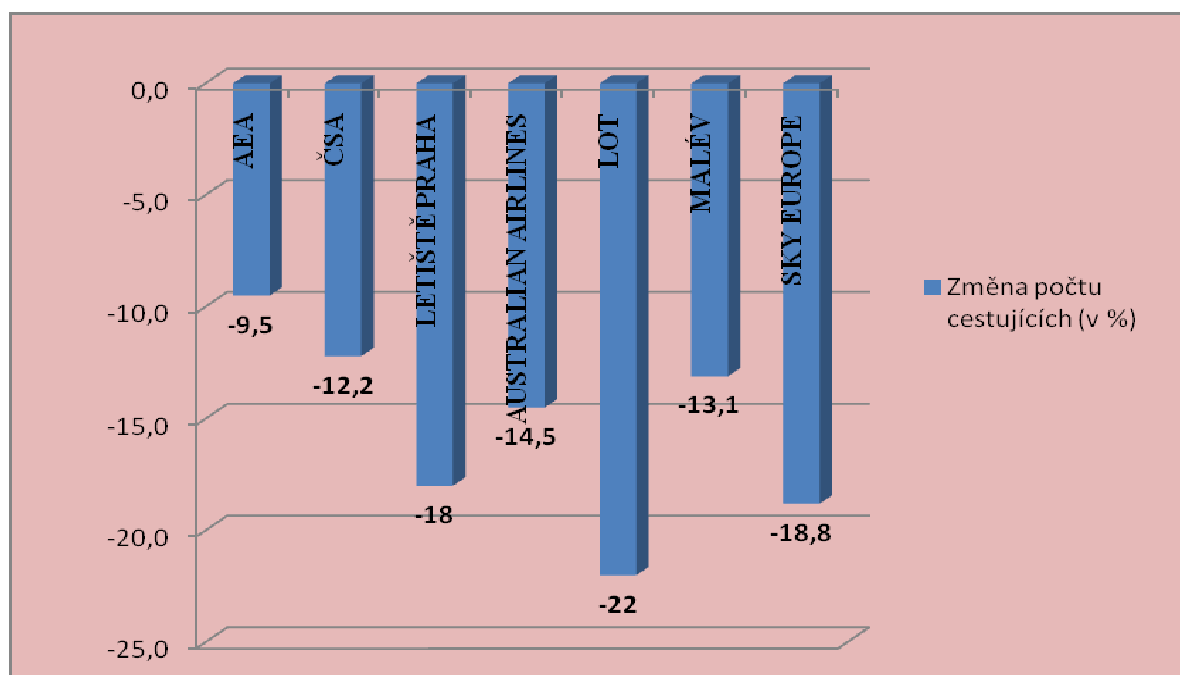
5.8 DOPAD KRIZE NA ČESKÉ AEROLINIE

České aerolinie patří mezi nejstarší letecké společnosti v Evropě. Své služby poskytuje cestujícím již od roku 1923. České aerolinie jako vlajkový letecký dopravce České republiky zajišťují spojení z hlavního města Prahy do většiny hlavních měst v Evropě a do významných míst v Severní Americe. V letovém řádu naleznete i spojení na Blízký východ a do severní Afriky. Díky více než osmdesátiletým zkušenostem v letecké přepravě jsou České aerolinie vyhledávaným poskytovatelem služeb i pro jiné letecké společnosti.[8]

Základní oblastí podnikání Českých aerolinií je přeprava cestujících na pravidelných linkách. Nabízejí spojení do 104 destinací ve 44 zemích světa. Cestovním kancelářím a dalším smluvním partnerům nabízejí nepravidelné (charterové) do turistických center celého světa. Po celý rok tak přepravují tisíce turistů za odpočinkem a zábavou. ČSA také zajišťují nákladní leteckou přepravu. Disponují jedním z nejmodernějších nákladních (cargo) terminálů ve střední Evropě. České Aerolinie dále spolupracují s leteckými společnostmi v alianci SkyTeam (mezinárodní aliance deseti leteckých společností), která přináší lepší a výhodnější služby na více místech planety.[9]

Provozní ztráty ČSA byly loni téměř čtyři miliardy korun. České Aerolinie se do hlubokých ztrát propadly zejména v důsledku ekonomické krize a propadu zájmu o leteckou dopravu. Podobně jsou na tom i ostatní aerolinie v regionu, např. polský LOT či maďarský Malév. Díky prodeji části majetku společnosti se očekává čistá ztráta kolem 3,5

miliard korun. Prodávají se nemovitosti i nově vytvářené dceřiné společnosti. Do dceřiné firmy bylo vyčleněno odbavení cestujících a letadel, chystá se rovněž oddělení charterů. Dále se jedná o propouštění, hlavně mladých pilotů, nebo snížení kapacity letů a zmenšení flotily o několik letadel.

Obr. č. 5 Meziroční změna počtu cestujících pravidelné přepravy za období leden až březen 2009 (oproti roku 2008)

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.hrgworldwide.com> [25]

ČSA loni přepravili na pravidelných linkách 4,7 miliónů lidí, a včetně charterových letů pak podle odhadů 5,5 miliónů.[17]

V důsledku sopečné erupce islandské sopky a následně zrušeným letům z důvodu sopečného prachu přišli České aerolinie o 100 až 150 miliónů korun, společně se společností Letiště Praha by tak ztráta mohla dosáhnout až 200 miliónů korun. O dalších 30 miliónů na tržbách přišlo Řízení leteckého provozu.[38]

České Aerolinie pokračují v restrukturalizaci, jež by měla přivést ztrátovou společnost k ziskovému hospodaření do roku 2012.[17]

6. DALŠÍ VLIVY NA KRIZI V CESTOVNÍM RUCHU

Na mezinárodní cestovní ruch má velký dopad nejen světová ekonomická krize, vyvolaná americkou hypoteční krizí. Mezi další, většinou nepředvídatelné a mnohdy lidstvem neovlivnitelná rizika patří přírodní vlivy, pandemie, teroristické útoky a válečné konflikty.

6.1 PŘÍRODNÍ VLIVY

Hurikány, tornáda, povodně, tsunami aj. se řadí k přírodním vlivům, negativně ovlivňující celou planetu a z ekonomického hlediska i odvětví cestovního ruchu.

Příkladem těchto vlivů je dubnová erupce islandské sopky Eyjafjallajökull s kráterem o průměru 3 až 4 km, která se ukrývá na stejnojmenném ledovci. Od doby ledové je sopka poměrně aktivní. Poslední erupce vypukly v letech 1612 a 1821, poslední zmíněná přitom trvala zhruba dva roky a způsobila vylití ledovcového jezera a následné záplavy. Sopečná erupce ochromila leteckou dopravu ve většině Evropy a ztížila spojení mezi ní a Severní Amerikou. Evropský turistický průmysl tak přišel o miliardy dolarů. Prach a popel z erupce sopky se nejprve dostal nad Skotsko, poté se rozšiřoval na území většiny Velké Británie. Druhá část mraku zasáhla sever Skandinávie, nejprve sever Norska a Švédska, dále pak země Beneluxu, část Německa a sever Francie. Uzavřen byl i vzdušný prostor nad Finskem a Dánskem, poté Polskem, Pobaltím, Českou republikou a Maďarskem. Letecké společnosti zaznamenaly kvůli omezenému provozu ztráty přes 200 miliónů dolarů denně, plus náklady spojené s přesměrováním letů a péči o cestující, kteří uvízli na letištích. Podle mnoha agentur byly komplikace v letecké dopravě srovnatelné jen se situací po vzdušném teroristickém útoku na New York v roce 2001.[36]

Světové aerolinky kvůli sopečnému prachu a zákazu létání nad Evropou ztratily asi 1,7 miliardy dolarů. České Aerolinie přišly zhruba o 150 miliónů korun.

Český cestovní ruch utrpěl kvůli výpadkům letového provozu zapříčiněného erupcí islandské sopky zhruba půlmiliardovou ztrátou. Ušlé zisky byly vykazovány nejen v leteckém průmyslu, hotelnictví, ale i ve stravovacích zařízeních a dalších subjektech poskytujících služby v cestovním ruchu.[38]

6.2 PANDEMIE

Další vlivy, které v první řadě ohrožují lidstvo a mají velmi negativní vliv na cestovní ruch, jsou pandemie.

Pandemie je epidemie velkého rozsahu zasahující celé kontinenty. Jedná se o výskyt onemocnění s vysokou incidencí (podíl počtu hlášených jedinců za dané časové období a podíl počtu všech jedinců ve sledované populaci) na velkém území za určité časové období. V minulosti se lidstvo potýkalo s pandemií jako např. cholera, mor a Španělská chřipka.[45]

Obvykle se uvádí, že pandemie trvá kolem šesti měsíců, přičemž útočí v několika vlnách. Odezní podobně náhle, jako se objeví. Pandemický virový kmen vzniká mutací kmene již známého, často se tak děje nejprve u zvířat (viz. ptačí chřipka a prasečí chřipka).

Jednou z novodobých pandemií je také SARS , což znamená těžký, akutní respirační syndrom, či také syndrom náhlého selhání dýchání. Je to virové onemocnění dýchacích cest, jehož výskyt byl poprvé hlášen 16. listopadu 2002 z čínské provincie Kuang-tung. Během několika měsíců se nákaza rozšířila do téměř 30 zemí.[43]

Nemoc SARS se pochopitelně nejvíce projevila na cestovním ruchu jižní Asie. Mnoho zemí v severní a jižní Asii v březnu a dubnu tohoto roku zaznamenalo hluboký propad. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán v květnu, kdy mnoho destinací vykazovalo o polovinu méně příjezdů. Nemoc SARS nejvíce ovlivnila cestovní ruch Singapuru, Hong Kongu, Taiwanu, Vietnamu, Malajsii a Thajsku.[7]

Ptačí chřipka je onemocnění ptáků způsobované chřipkovými viry typu A, které postihuje primárně ptactvo a pouze výjimečně může být přeneseno na některé druhy savců. V současné době byla ptačí chřipce věnována pozornost, zejména kvůli jejím patogenním formám. Tyto formy, způsobované vysoce patogenními viry ptačí chřipky, se označují zkratkou HPAI (vysoce patogenní ptačí chřipka).

Ptačí chřipka byla pod jménem ptačí mor poprvé identifikována v roce 1878 v Itálii. Dnes je známo, že její virus je rozšířen po celém světě. Ve 30. letech se nemoc opět objevila v Evropě, poté v 80. letech zejména v USA a Irsku. Další větší ptačí epidemie následovali v 90. letech především na území Asie. Nejznámějším a nejsledovanějším typem ptačí

chřipky na přelomu 2. a 3. tisíciletí je onemocnění způsobované virem H5N1, jak pro jeho rychlé šíření mezi ptáky, tak pro jeho neomezenou schopnost infikovat člověka a vysokou úmrtnost, pokud k této infekci dojde.

V roce 2003 zasáhla chřipka holandské farmy a v roce 2007 byl zaznamenán první výskyt viru ptačí chřipky v chovu na území České republiky.[46]

Mexická prasečí chřipka odborně zvaná jako chřipka A/H1N1, napadající lidský organismus, se objevila v březnu roku 2009 v Mexiku. Jedná se o respirační onemocnění způsobené chřipkovým virem kmene A/H1N1. Virus obsahuje geny lidské, ptačí a prasečí chřipky. První případy nemoci byly hlášeny 18. března 2009. Původně prasečí chřipkové onemocnění je přenosné na člověka a v dalších případech byl prokázán i přenos mezi lidmi.[44]

Loňský rok byl pro cestovní ruch jedním z nejobtížnějších v historii, hlavně kvůli globální ekonomické krizi a obavám z šíření tzv. prasečí chřipky. Pokles počtu turistů zaznamenaly všechny regiony kromě Afriky, kde počet turistů stoupl o pět procent. V Evropě počet turistů klesl o šest procent. Nejvíce postiženy byly destinace ve střední, východní a severní Evropě. Oblast Asie a Tichomoří přivítala o dvě procenta turistů méně a Blízký východ o šest procent méně. Počet turistů na americkém kontinentu se snížil o pět procent. [14]

6.3 TERORISTICKÉ ÚTOKY

Teroristické útoky nejsou náhodné. Jsou dílem skupin či jednotlivců, kteří pro své činy většinou mají sice svébytné, ale přece jen ospravedlnění. Na jedné straně mírumilovný cestovní ruch, na straně druhé násilný terorismus, ve kterém se opakují tři podobné prvky: jedná se o **cílevědomé a plánované jednání proti civilistům**.

Souvislosti mezi terorismem a jeho dopady na cestování se ukázaly zvláště po září 2001 jako velice úzké. Po 11. 9. 2001 čelil svět zesílené hrozbě dalších teroristických útoků a ekonomického oslabení, což zásadně ovlivnilo i oblast cestovního ruchu. Zesílený tlak na

psychiku lidské společnosti vytvářel dojem, že základní lidské potřeby jsou ohroženy. K nim patří vnímání pocitu bezpečí a existenčních jistot, které jsou zároveň základními předpoklady pro plynulý rozvoj cestovního ruchu.

Po útocích z 11. 9. 2001 se odvětví cestovního ruchu dostalo do krize. Účastníci cestovního ruchu pociťovali nejistotu a nebezpečí a proto omezili své cesty a tím i výtěžky subjektů cestovního ruchu. V těsném závěsu za teroristickými útoky se výrazně zhoršila situace na leteckém nebi. Počet přepravovaných osob se zmenšil a u většiny společností se omezila letecké přeprava o desítky procent. Doprava německé Lufthansy klesla o 25-35 %. Také České Aerolinie zaznamenaly pokles přepravovaných osob a tím i pokles zisku o 300 miliónů korun.[6]

Za poslední čtyři měsíce roku 2001 byl ve světě zaznamenán 11 % pokles příjezdů. Negativní důsledky přerostly regionální rámec a promítly se do celosvětových výkonů cestovního ruchu. Nejvíce negativní dopad měl listopad 2001 na Střední východ (-30 %) a na Ameriku (-24 %). Nejnižší nepříznivý dopad událostí se projevil v Africe (-3,5 %) a v Evropě (-6 %).[4]

Tabulka č. 33 Mezinárodní příjezdy turistů podle zemí v roce 2000 a 2001

POŘADÍ	MEZINÁRODNÍ PŘÍJEZDY TURISTŮ (v mil.)		% ZMĚNA 2001/2000	TRŽNÍ PODÍL
	2000	2001		
1 FRANCIE	75,6	76,5	1,2	11,0
2 ŠPANĚLSKO	47,9	49,5	3,4	7,1
3 USA	50,9	45,5	-10,7	6,6
4 ITÁLIE	41,2	39,1	-5,2	5,6
5 ČÍNA	31,2	33,2	6,2	4,8
6 VELKÁ BRITÁNIE	25,2	22,8	-9,4	3,3
7 MEXIKO	20,6	19,8	-4,0	2,9
8 KANADA	19,7	19,7	0,2	2,8

9 RAKOUSKO	18,0	18,2	1,1	2,6
10 NĚMECKO	19,0	17,9	-5,9	2,6
11 MAĎARSKO	15,6	15,3	-1,5	2,2
12 POLSKO	17,4	15,0	-13,8	2,2
13 HONGKONG	13,1	13,7	5,1	2,0

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z <http://www.cot.cz> [6]

V souvislosti s leteckými útoky na New York a Washington přijata přísná bezpečnostní opatření před nástupem na palubu, které tak prodlužovali cestujícím dobu strávenou na letištích.

Útoky na newyorské mrakodrapy nejsou osamocenými teroristickými činy ve 20. století, ale nejvíce dokázaly zranit demokratický systém. Cestovní ruch a terorismus představují dva fenomény, které jsou vzájemně neslučitelné. Zatímco cestovní ruch přináší prosperitu tam, kde jiná odvětví nemívají šanci na úspěch, teroristické útoky však mohou rychle vybudované hodnoty zahubit.

Teroristické útoky v rizikových, ale turisticky zajímavých teritoriích negativně ovlivňují přísun turistů do země. Nejohroženější stále zůstává oblast Blízkého Východu, Turecka, Egypta, USA a Ruska.

Tabulka č. 34 Teroristické útoky a jejich vliv na mezinárodní cestovní ruch

MĚSTO - STÁT objekt útoku	ROK	LIDSKÉ ZTRÁTY		VLIV NA MCR		ZMĚNA	
		TURISTÉ	MÍSTNÍ OBYV.	VE SVĚTĚ	V REGIONU	V POČTU PŘÍJEZDŮ V %	VE VÝŠCE PŘÍJMŮ V %
ANTALYA - TURECKO město	1993	NE	NE	NE	ANO	2,60	0,80
KÁHIRA - EGYPT autobus	1997	ANO	ANO	NE	ANO	X	X
LUXOR -							

EGYPT chrám Hatšepsut	1997	ANO	ANO	ČÁST.	ANO	X	X
	1998	–	–	–	–	-3,40	-5,60
	1999	–	–	–	–	39,70	52,20
BVINDI - UGANDA přírodní rezervace	1999	ANO	NE	NE	ANO	X	X
	2000	–	–	–	–	6,00	X
SIPADAN - MALAJSIE středisko CR	2001	NE	NE	NE	ANO	25,00	39,00
	2002	–	–	–	–	4,00	6,40
NEW YORK - USA bussiness centrum	2001	NE	ANO	ANO	ANO	-11,90	-12,80
	2002	–	–	–	–	-6,70	-7,40
MOSKVA - RUSKO divadlo	2004	NE	ANO	ANO	ANO	X	X
DJERBA - TUNIS synagoga	2002	ANO	ANO	NE	ANO	X	X
BALI - INDONÉSIE pláž	2002	ANO	NE	ČÁST.	ANO	X	X
ISTANBUL - TURECKO synagoga	2003	NE	ANO	NE	ANO	X	X
MADRID - ŠPANĚLSKO železniční nádraží	2004	ANO	ANO	ČÁST.	ANO	X	X

Zdroj: zpracování vlastní na základě údajů z publikace HESKOVÉ M. a kol. Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy [1]

Pozn.: x – údaje nejsou dostupné.

Situaci v České republice ovlivňovala během roku 2001 řada faktorů, nejen teroristické útoky, ale taky např. silná koruna. Příjezdy zahraničních návštěvníků v roce 2001 zaznamenaly úbytek oproti roku 2000, a to v míře -1,1 %. Ačkoli se útoky dotkly zejména zahraničních turistů ze vzdálených zemí, kteří většinou přicestují letadlem, letecké přeprava vykázala přesto růst 110,4 %, a to díky prvním osmi měsícům roku 2001. Za leden až srpen 2002 markantně klesly počty turistů v ubytovacích zařízeních, a to na hodnotu kolem 85 % vůči stavu ke stejnému období roku 2001.[6]

6.4 VÁLEČNÉ KONFLIKTY

Vnitropolitické napětí, ozbrojené nepokoje a válečné konflikty brání rozvoji nebo přímo existenci cestovního ruchu v dotčené oblasti. Znemožňují jej nebo silně omezují i v některých tradičních oblastech (např. na dalmatském pobřeží v době bosenského konfliktu). Vytvářejí negativní publicitu, což má za následek nevyhnutelný pokles turistů.

Početné jsou však i místní (lokální) konflikty, např. v oblasti Kavkazu. Národnostní napětí v Jugoslávii přerostlo na počátku 90. let v rozpad federace. Srbsko se mu pokoušelo bránit. Vznikl krátký konflikt se Slovinskem a delší a krvavější s Chorvatskem. Nejsložitější situace nastala v Bosně. Rozpoutání národností nenávisti vyústilo ve vyvražďování a ve vyhánění lidí z domovů. Teprve rozmístění jednotek OSN přineslo uklidnění, nikoliv však definitivní vyřešení napětí. Na konci 20. století se ozbrojené konflikty a etnické čistky přenesly do převážně albánského Kosova.

Dalším ohniskem napětí jsou některé části jihozápadní Asie. Trvá problém vztahu Izraele a Arabů. Jiným zdrojem neklidu je Irák, ovládaný do zásahu mezinárodních sil v roce 2003 diktátorským režimem.

Kromě tří hlavních ohnisek konfliktů patří k řadě dalších např. problém Severního Irska se spory mezi protestanty a katolíky. Řada konfliktů podmíněných etnicky i nábožensky probíhá v Africe (Súdán, Somálsko, atd.). Na indickém subkontinentu občas přerostou napjaté vztahy mezi hinduisty a muslimy a na Srí Lance vedou tamilští extrémisté ozbrojený boj proti vládě.

V současném složitém světě, plném obav a nejistot i pokračující globalizace, se stále více uplatňují tendence k prohloubení politické i hospodářské spolupráce mezi státy a národy, ke sdružování – k integraci.

Z politických organizací stojí na prvním místě Organizace spojených národů, která sehrála významnou roli např. při uklidnění situace v Bosně (jednotky IFOR a později SFOR

s českou účastí). Zákrok spojeneckých armád pod záštitou OSN (také za účasti českých vojáků) odrazil v roce 1991 pokus Iráku o okupaci sousedního Kuvajtu. Pozorovatelé OSN rovněž udržují klid na hranici rozdělující Kypr na řeckou a tureckou část i jinde ve světě.[2]

Válečné konflikty mají nedožrnné následky na ekonomiky států zapojených do konfliktů, ale především následky spojené se ztrátami na životech vojenských sil a civilistů.

7 ZÁVĚR

V diplomové práci, která se zabývá současnou světovou hospodářskou krizí a jejím dopadem na cestovní ruch v České republice, ale i ve světě, bylo dalším úkolem zjistit dopad této krize na cestovní kancelář FRACTAL, popř. další cestovní kanceláře na území ČR. V práci je uvedeno rovněž působení ostatních negativních příčin na hospodářství, jehož nedílnou součástí je cestovní ruch. Mezi tyto příčiny patří také přírodní vlivy, pandemie, válečné konflikty, teroristické útoky, atd.

Ze získaných informací od CK FRACTAL vyplývá, že se společnost udržela a drží na trhu bez většího vlivu krize díky dlouhodobé investici do zefektivnění procesu objednávky, vzdělávání klientů, díky investici do loajality klientů a také díky zaměření na drobné a střední firmy a podnikatele. Jelikož společnost vykazuje dlouhodobě jednu z nejvyšších produktivit práce v oboru, nemusela v největším úderu krize u nás snižovat náklady. Krize přinesla společnosti prostor zamyslet se nad dalším zefektivněním její činnosti.

V případě CK FRACTAL, ale i jiných CK, kterých se krize více či méně dotkla, nelze doporučit nic jiného, než se snažit překonat toto nejisté období snižováním nákladů či zvyšováním cen za poskytované služby

Na základě dosažitelných zdrojů se ukázalo, že krize měla, má a jistě ještě nějakou dobu bude mít obrovský vliv na řadu ekonomik států. Celý svět může i nadále očekávat negativní faktory, které budou ovlivňovat lidstvo a jenž se nelze bránit.

Člověk sám těžko může najít nějaká řešení na celosvětový problém ekonomické krize a dalších faktorů, negativně působících na hospodářství zemí včetně odvětví cestovního trhu. V každém případě je však možné a nutné alespoň minimalizovat dopady krize jak v životě jednotlivců, tak i v hospodářství jednotlivých zemí. Je třeba přijmout především úsporná opatření s cílem omezit náklady na provoz rodiny i funkci státu. V opačném případě může dojít k situaci, které v současné době čelí Řecko a s ním i ostatní země Eurozóny.

SEZNAM LITERATURY

[1] HESKOVÁ M. a kolektiv. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. 1.vyd. Praha: Fortuna, 2006. 12,13,44,45,46,47,195 s. ISBN 80-7168-948-3

[2] HOLEČEK, M., MARIOT, P., STRÍDA, M. *Zeměpis cestovního ruchu*. 2., upravené a rozšířené vyd. Praha: Česká geografická společnost, s.r.o., 2007. 11,12,13,23 s. ISBN: 80-86034-64-X

[3] INDROVÁ J. a kolektiv. *Mezinárodní cestovní ruch, vybrané kapitoly*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 22 s. ISBN 978-80-245-1287-7

- [4] PETRŮ Z. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 2., upravené vyd. Praha: Idea servis, 2007. 51,70,71,102,103,104,105,106,107 s. ISBN 978-80-85970-55-5
- [5] PRŮŠA J. *Svět letecké dopravy*. 1.vyd. Praha: Galileo CEE Service ČR s.r.o., 2007. 23,24,29,30 s. ISBN 978-80-239-9206-9
- [6] Dostupné z WWW: http://cot.cz/data/cesty/03_09/priloha_C0903.pdf.
- [7] Dostupné z WWW: <http://www.creektourism.cz/files/statistiky/barometr.pdf>.
- [8] Dostupné z WWW: http://www.csa.cz/cs/portal/company/about_us/history.htm.
- [9] Dostupné z WWW:
http://www.csa.cz/cs/portal/company/about_us/corporation_profile.htm.
- [10] Český statistický úřad [online]. [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW:
[http://czso.cz/csu/csu.wsf/i/mz-t1/\\$File/mz_t01.xls](http://czso.cz/csu/csu.wsf/i/mz-t1/$File/mz_t01.xls).
- [11] Český statistický úřad [online]. Dostupné z WWW:
http://notest.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/9211_08.
- [12] Dostupné z WWW: <http://dejiny.wz.cz/mezi/bitvy/krize/krize.html>.
- [13] Dostupné z WWW: <http://www.e-fractal.cz/cs/Page/About.aspx>.
- [14] Dostupné z WWW:
<http://www.e15.cz/byznys/obchod-a-sluzby/zahranicni-turistika-podle-unwto-vloni-klesla-o-ctyri-procenta>.
- [15] Dostupné z WWW: <http://financni-krize.webnote.cz/svetova-hospodarska-krize>.
- [16] Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/257347-iata-aerolinky-Budou-zpet-v-zisku-asi-uz-v-pristim-roce/>.
- [17] Dostupné z WWW:
<http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/doprava/zpravy/provozni-ztraty-csa-byly-loni-skoro-ctyri-mld/471582>.
- [18] Dostupné z WWW: <http://www.fractal.cz/InfoPage.aspx?kod=Onas>.
- [19] Dostupné z WWW: <http://www.fractal.cz/InfoPage.aspx?kod=Certifikaty>.
- [20] Dostupné z WWW: <http://www.fractal.cz/InfoPage.aspx?kod=Letenky>.
- [21] Dostupné z WWW: <http://www.fractal.cz/InfoPage.aspx?hod=banner42>.
- [22] Dostupné z WWW: <http://www.fractal.cz/prodejni-podminky2009.pdf>.

- [23] Dostupné z WWW:
<http://www.galileoczk.cz/download/skripta-letecka-doprava.pdf>.
- [24] Dostupné z WWW:
<http://www.geografickerozhledy.cz/galerie/casopis/33-1163339179.pdf>.
- [25] Dostupné z WWW:
http://www.hrgworldwide.com/Portals/91/Documents/Conf09pres/CSA_MichalKasal.pdf.
- [26] Dostupné z WWW: <http://www.imaturita.cz/referaty/svetova-hospodarska-krize/36/>.
- [27] Dostupné z WWW: <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/vsechny-aktuality/nejvice-lidi-v-cestovnim-ruchu-pracuje-v-restauracich-a-hotelich.aspx>.
- [28] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=225ae9ea-bfd4-4266-b9ee-f88e94e70c1c>.
- [29] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/cestovni-ruch/Statistiky-Analyzy/Archiv-statistiky-cestovniho-ruchu/Statistiky-cestovniho-ruchu-1993-1998>.
- [30] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=2b2b9df7-655a-4450-82cd-352a98dd2c4f>.
- [31] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=a4df7f10-6249-42ea-a692-6973aed2f438>.
- [32] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch/Statistiky-Analyzy/Statistika-cestovniho-ruchu-CR-na-rok-2009/Devizove-prijmy-a-vydaje>.
- [33] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.sapx?guid=fe66f009-b1d0-4be7-9f8e-3cc75392822b4>.
- [34] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=45ace294-8afb-4987-98bf-7098d6bc5e84>.
- [35] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.mmr.cz/cestovni-ruch/Statistiky-Analyzy/Archiv-statistik-cestovniho-ruchu/2005>.

- [36] Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/zahranici/evropa/197773-chaos-v-letectvi-pokracuje-posledni-erupce-islandske-sopky-trvala-dva-roky-html>.
- [37] Dostupné z WWW: <http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1594333/iata-svetove-aerolinky-se-dostavaji-z-recese.html>.
- [38] Dostupné z WWW: <http://tn.nova.cz/zpravy/ekonomika/ceske-aerolinie-prisly-kvuli-sopce-az-o-150-milionu.html>.
- [39] Dostupné z WWW: <http://vsol.obch.cz/clanek.aspx?id=2006306>.
- [40] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Americká-hypoteční-krize-2007>.
- [41] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Americká-hypoteční-krize-2008-2009>.
- [42] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/IATA>.
- [43] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/SARS>.
- [44] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mexick%C3%A1_prase%C4%AD%C3%AD_ch%C5%99pha.
- [45] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pandemie>.
- [46] WIKIPEDIE, otevřená encyklopedie [online]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%C5%99ipka.